

לקוטי תורה • פרשת עקב • מאמר 2

ואכלת ושבעת וברכת וגו'

ואכלת ושבעת וברכת

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/eikev/2](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/eikev/2)

1 **ואכלת ושבעת וברכת וגוי. וארז"ל** [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] **פ"ז** [פרק ז'] **דברכות** (דמ"ח ע"ב) **וברכת זו ברכת הזן על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים כו'.**

"ואכלת ושבעת וברכת" וגוי. חז"ל אמרו בפרק ז' של ברכות (דף מ"ח ע"ב): **"וברכת" — זו ברכת הזן; "על הארץ" — זו ברכת הארץ; "הטובה" — זו בונה ירושלים וכו'.**

ופריך שם (דמ"ט ע"א) לרבי דאמר אין חותמין בשתיים ממה שחותמים על הארץ ועל המזון ומשני ארץ דמפקא מזון.

ושם (מ"ט ע"א) מקשים על רבי, שאמר שאין חותמים בשתיים, מכך שחותמים "על הארץ ועל המזון"; ומשיבים: הכוונה לארץ שמוציאה מזון.

וצ"ל דלמה לו להזכיר מזון כלל בברכת הארץ דהא לכאורה מזון שייך לברכת הזן שקבעו לה ברכה בפני עצמה.

וצריך להבין: מדוע יש להזכיר מזון בכלל בברכת הארץ, שהרי לכאורה עניין המזון שייך לברכת הזן, שתיקנו לה ברכה בפני עצמה.

אך הענין דהנה איתא שם לעיל מיניה משה תקן להם ברכת הזן בשעה שירד להם מן יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ כו'

אך העניין הוא, שהרי נאמר שם קודם לכן: "משה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד להם מן; יהושע תיקן להם ברכת הארץ, כיון שנכנסו לארץ" וכו'.

והקשה הרשב"א [הרבי שלמה בן אדרת] **שם הובא ב"י** [בית יוסף] **(סי' קפ"ז) והיא קיי"ל** [קיימא לן] **בסמוך דברכות אלו דאורייתא נינהו וי"ל** [ויש לומר] **דמטבע הוא שטבעו להן כו'**

והקשה הרשב"א שם, והובא בבית יוסף (סימן קפ"ז): הרי בסמוך נפסק שברכות אלו הן מן התורה! ויש לומר שזהו הנוסח שקבעו להן וכו'.

ע"ש א"כ נוסח ומטבע דברכת הזן שייכא דוקא לענין ירידת המן ולכן מזכירין גם בברכת הארץ

ע"י שם. אם כן, הנוסח והמטבע של ברכת הזן שייכים דווקא לענין ירידת המן. לכן מזכירים גם בברכת הארץ,

ועל אכילת מזון וגם חותמין על האכץ ועל המזון אע"פ [אף על פי] שהזכיר מזון בברכת הזן אלא דמטבע ההוא קאי על לחם מן השמים שהוא המן.

"ועל אכילת מזון", וגם חותמים "על הארץ ועל המזון", אף שהמזון נזכר בברכת הזן; אלא שאותו נוסח מתייחס ללחם מן השמים, שהוא המן.

2 ומזון שבברכת הארץ הוא קאי על לחם מן הארץ. אך צ"ל דא"כ מדוע גם עתה החיוב לברך בנוסחא זו שבברכת הזן אע"פ [אף על פי] שאין המן יורד עכשיו כלל.

המזון שבברכת הארץ מתייחס ללחם מן הארץ. אך צריך להבין: אם כן, מדוע גם כיום חובה לברך בנוסח זה של ברכת "הזן", אף שהמן אינו יורד כלל עכשיו?

ולהבין זה יש להקדים ענין המן דכתיב ביה אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך משמע שהוא בחי' ומדרגה גבוה מאד שאפילו לאבות

כדי להבין זאת, יש להקדים ולבאר את עניינו של המן, שעליו נאמר: "אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך". מכאן שהמן הוא ממדרגה נעלית מאוד, עד שאפילו האבות

לא נודע בחי' מקור ושרש המן כ"א זהו בחינת משה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שהמן ירד בזכות משה ועיין בזהר פ' אמור (דף ק"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.

לא ידעו את בחינת המקור והשרש של המן; אלא שזו בחינתו של משה, וכמאמר רבותינו ז"ל שהמן ירד בזכות משה. עיינו בזהר, פרשת אמור (דף ק"ב סוף ע"ב), ובפירוש הרמ"ז שם.

וגם צ"ל מ"ש למען הודיעך כי לא על הלחם לבוד יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם.

וכן צריך להבין את הכתוב: "למען הודיעך כי לא על הלחם לבוד יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם".

ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ"י דר"ל [דרוזה לומר] המוצא פי ה' שבמאכל וזה דוחק קצת (ועמ"ש בזה בזח"א [בזהר חלק א] דר"מ ע"א ח"ב [חלק ב] דפ"א ע"ב ע"ש. ובח"ג [ובחלק ג] מ"ז ב' קכ"ב ב' קכ"ג א').

בליקוטי תורה של האריז"ל מבואר שהכוונה היא למוצא פי הוי' המצוי במאכל, אך פירוש זה דחוק מעט. (עיינו בעניין זה בזהר, חלק א, דף ר"מ ע"א; חלק ב, דף פ"א ע"ב, עיינו שם; ובחלק ג, דף מ"ז ע"ב, דף קכ"ב ע"ב ודף קכ"ג ע"א.)

אך הענין יובן בהקדים ענין תהו ותיקון שבתהו היו בחי' יש ולכן לא היה בהן התכללות

אך הענין יובן בהקדמת ביאור ענינם של תהו ותיקון. בתהו היו הבחינות בבחינת יש, ולכן לא הייתה ביניהן התכללות;

לכן נק' ז' נקודות וע' מזה בפ' אמור בביאור דכבשים וע"כ נפלו למטה והוא בבחי' שם ב"ן [שם ב"ן] וכמ"ש והארץ היתה תהו.

לכן הן נקראות "שבע נקודות" (עיינו בענין זה בפרשת אמור, בביאור על "כבשים"), ומשום כך נפלו למטה. זו בחינת שם ב"ן, ככתוב: "והארץ היתה תהו".

אך האדם הוא מבחי' התיקון שם מ"ה [שם מ"ה] שהוא בחי' ההתכללות וכמבואר בביאור הנ"ל ולפי ששרש עולם התהו משם ס"ג [שם ס"ג] שלמעלה ממ"ה [משם מ"ה] ע"כ האדם ניזון מצומח וחי

ואילו האדם הוא מבחינת התיקון, שם מ"ה, שענינו התכללות, כמבואר בביאור הנזכר לעיל. ומכיוון ששרש עולם התהו הוא משם ס"ג, שלמעלה משם מ"ה, האדם ניזון מן הצומח ומן החי,

וזהו ענין שעל הלחם יחיה האדם וכמ"ש [וכמה שכתוב שם] וע"פ ראשי המטות וע"פ ששת ימים תאכל מצות.

וזהו ענינו של [הפסוק] "על הלחם יחיה האדם", כפי שנכתב שם, וכן במאמר על "ראשי המטות" ובמאמר על "ששת ימים תאכל מצות".

3 וזהו ענין לחם מן הארץ בירורים דב"ן [דשם ב"ן] כנ"ל מענין והארץ היתה כו'. אך ענין כי על כל מוצא כו' זהו ענינה של "לחם מן הארץ": בירורי ב"ן, כנזכר לעיל בענין "והארץ היתה" וכו'. אך מה ענינו של "כי על כל מוצא" וכו'?

הנה ירידת המן ע"י הטל וכתוב מטל השמים וזהו ג"כ לחם מן השמים ובטל כתיב כי טל אורות שנמשך מבחי' אורות שלמעלה מהכלים וא"כ הוא למעלה מתהו ותיקון ובענין עקודים שלמעלה מנקודים כו' המן ירד באמצעות הטל, ונאמר "מטל השמים"; גם הוא אפוא "לחם מן השמים". על הטל נאמר "כי טל אורות", שכן הוא נמשך מבחינת האורות שלמעלה מהכלים. אם כן, הוא למעלה מתהו ומתיקון, בדומה לעקודים, שלמעלה מנקודים וכו'.

וע"כ לא היה ממנו פסולת ולא כשאר מזון ששרשו משבה"כ [משבירת הכלים] כי הוא למעלה מבחי' בירורים

לכן לא נותר ממנו פסולת, בניגוד לשאר המזון, ששרשו בשבירת הכלים; שכן הוא למעלה מבחינת הבירורים.

והוא מבחי' טלא דבדולחא המלוכש במו"ס [במוחא סתימאה] שלמעלה מחכמה דאצילות וז"ש [וזהו שכתוב] ועינו כעין הבדולח כו' ועמ"ש מזה ע"פ אכלהו היום כו'.

הוא מבחינת טלא דבדולחא, המלוכש במו"ס, שלמעלה מחכמה דאצילות. זהו שנאמר "ועינו כעין הבדולח" וכו'. וראו מה שנכתב על כך על הפסוק "אכלהו היום" וכו'.

וע"ז נאמר כי לא על הלחם מן הארץ לבדו בירורים דב"ן [דשם ב"ן] וס"ג, יחיה האדם מ"ה [שם מ"ה] דאצילות כי על כל מוצא פי כו' מבחי' שלמעלה מהתהו ותיקון.

על כך נאמר: "לא על הלחם" מן הארץ "לבדו" — בירורי ב"ן וס"ג — "יחיה האדם" — מ"ה דאצילות — "כי על כל מוצא פי" וכו', שמקורו בבחינה שלמעלה מתהו ומתיקון.

(וכענין אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] שזהו בחי' ומדרגת הטל כמ"ש סד"ה אני ישנה כו' וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר פ' ויקרא) (די"ז ע"ב) על שאלת איכה תרעה ידי מלה טמירא הוא כו'.

(בדומה לאתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא; זוהי בחינתו ומדרגתו של הטל, כמבואר בסוף המאמר המתחיל "אני ישנה" וכו'. וזהו שנאמר בזהר, פרשת ויקרא, (דף י"ז ע"ב), בתשובה לשאלה "איכה תרעה": "ידי מלה טמירא הוא" וכו').

ולכן נאמר בו אשר לא ידעון אבותיך שהם חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' אורות בכלים [וי"ל [ויש לומר] כי חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' שרשן עד חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א שמתלבשים באו"א [באבא ואימא] אדם [דעשיה] (דאצי') אורות בכלים

לכן נאמר עליו "אשר לא ידעון אבותיך", שהם חג"ת דאצילות — אורות בכלים. [ויש לומר שחג"ת דאצילות מגיעים בשורשם עד חג"ת דא"א, המתלבשים באבא ואמא, "אדם" [דעשיה] (דאצילות) — אורות בכלים;

אבל הטל ומן שרשו ממו"ס [ממוחא סתימאה] שאינו מתלבש כו' רק בבחי' שערות ולא בבחי' כלים ואברים ממש

אבל הטל והמן שורשם במו"ס, שאינו מתלבש כו' אלא בבחינת שערות, ולא בבחינת כלים ואיברים ממש.

והיינו לפי שהוא מבחינת עתיק מבחי' תחתונה שבמאציל וזהו ג"כ ענין וארא אל אברהם כו'

הדבר הוא משום שמוחא סתימאה היא בבחינת עתיק, בבחינה התחתונה שבמאציל. וזהו גם ענין "וארא אל אברהם" וכו',

ושמי הוי' בחינת עתיק שם הויה דלעילא לא נודעתי להם וזהו רק בחינת משה ויקרא הוי' הוי' כו' ועמ"ש סדי"ה ואתחנן.

"ובשמי הוי'" — בחינת עתיק, שם הוי' שלמעלה — "לא נודעתי להם". ובחינה זו שייכת רק למשה: "ויקרא הוי' הוי'" וכו'. ועיינו במה שכתוב בסוף המאמר הפותח במילים "ואתחנן".

4 וכפשוטו היינו כי האבות הן בחינת מדות דאצילות והמן שרשו מחכמה עילאה לכן נאמר אשר לא ידעון אבותיך כי החכמה המתלבשת במדות אינה ערוך לעצמיות חכמה עילאה עמ"ש בד"ה באתי לגני כו'

במובן הפשוט, הכוונה היא שהאבות הם בחינת המדות של אצילות, ואילו שורשו של המן בחכמה עילאה. לכן נאמר: "אשר לא ידעון אבותיך", שכן החכמה המתלבשת במדות אינה בערך לעצמיותה של חכמה עילאה. ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "באתי לגני" וכו'.

ולכן נקי' המדות זעיר אנפין וכמ"ש מזה בענין ק"ש [קריאת שמע] בפרשה ואתחנן ועמ"ש בפרשה וארא בד"ה וידבר אלקים אל משה כו' וארא אל אברהם כו' ע"ש].

לכן נקראות המדות זעיר אנפין, כפי שמבואר על כך בענין קריאת שמע בפרשת ואתחנן; וראו מה שכתוב בפרשת וארא, במאמר המתחיל "וידבר אלקים אל משה" וכו', "וארא אל אברהם" וכו'. עיינו שם.]

5 ולכן משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן כי המן נמשך מבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] מקור שם מ"ה [שם מ"ה]

לכן משה תיקן את ברכת "הזן" בשעה שירד המן, שכן המן נמשך מבחינת מוחא סתימאה, מקור שם מ"ה;

וזהו בחי' משה ונחנו מה שהוא בחי' ביטול אמיתי מבחי' יחו"ע [יחודא עילאה] ולכן היה כבוד פה.

וזהו בחינת משה: "ונחנו מה" — בחינת ביטול אמיתי, השייך ליחודא עילאה. לכן היה "כבוד פה",

כי פה היינו בחיי גילוי והמשכה והוא בחיי יש לגבי הביטול דמשה ועמ"ש מזה בביאור דאלה מסעי ועמ"ש בפרשה בהעלותך בענין אם את כל דגי הים כו'.

כי "פה" הוא בחינת גילוי והמשכה, והוא בחינת יש ביחס לביטול של משה. ראו מה שנכתב על כך בביאור "אלה מסעי", וכן מה שנכתב בפרשת בהעלותך בעניין "אם את כל דגי הים" וגוי.

6 והנה גם כדי להיות המשכה זו דבחי ח"ע [חכמה עילאה] צ"ל ברכה והמשכה כי עצמות אור א"ס הוא למעלה מעלה גם מבחי ח"ע [חכמה עילאה]

והנה, גם כדי שהמשכה זו של בחינת חכמה עילאה תתרחש, דרושים ברכה והמשכה, שכן עצמות אור אין סוף נעלה לאין ערוך אפילו מבחינת חכמה עילאה,

אלא שמברכים וממשיכים להיות ירידה והמשכה זו וזהו ענין בא"י [ברוך אתה ה'] כו' הזן כו' בטובו כו' הכל לשון נסתר

אלא שמברכים וממשיכים, כדי שירידה והמשכה זו יתרחשו. זהו ענינן של המילים "ברוך אתה ה' וכו', "הזן" וכו', "בטובו" וכו' — כולן בלשון נסתר,

כי הוא המשכה עליונה מאד וכנודע החילוק בין לשון נוכח לנסתר דנוכח מדבר בהמשכה שמבחי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] עלמא דאתגלייא משא"כ לשון נסתר הוא ההמשכה מבחי סוכ"ע.

כי זו המשכה נעלית מאוד. וכידוע, ההבדל בין לשון נוכח ללשון נסתר הוא שלשון נוכח מדברת על ההמשכה מבחינת ממלא כל עלמין, העולם הגלוי; ואילו לשון נסתר היא המשכה מבחינת סוכב כל עלמין.

וזהו ענין שמטבע ונוסח דברכת הזן שייך לבחי ומדרגת לחם מן השמים כו':

וזהו הטעם שנוסח ברכת "הזן" ולשונה מתאימים לבחינה ולמדרגה של "לחם מן השמים" וכו'.

7 ב ויהושע תיקן להם ברכת הארץ מלי והוא לנוכח שאתה זן כו' ולכן ברכת הארץ מתחלת בנודה לך בחי הודאה

2. יהושע תיקן להם את ברכת הארץ — מלכות — והיא מנוסחת כגוף שני: "שאתה זן" וכו'. לכן ברכת הארץ פותחת ב"נודה לך", שהיא בחינת הודאה,

שהוא בחי' ביטול היש יחוי'ת [יחודא תתאה] מה שאין כן ברכת הזן מתחלת בברוך גילוי יחוי'ע [יחודא עילאה]
ביטול אמיתי [וע' בזהר ויחי (דרלי'ז) בענין יהודה

שהיא בחינת ביטול היש, יחודא תתאה; ואילו ברכת "הזן" פותחת ב"ברוך", גילוי יחודא עילאה, ביטול אמיתי.
[ראו בזהר, ויחי (עמ' 237), בענין יהודה;

וזהו יהודה אתה לי [לשון] נוכח ע' [עין] בזהר משפטים (דף קי"ד ע"א) ועמ"ש ע"פ והקבצו בני יהודה כו'
בהפטרה דפ' במדבר].

וזהו "יהודה, אתה" — לשון נוכח. ראו בזהר, משפטים (עמ' 114א); וכן ראו מה שכתוב על "ונקבצו בני יהודה"
וכו', בהפטרה של פרשת במדבר.]

וזהו ארץ דמפקא מזון שהם הכירורים דתהו שהמלי' מבררת אותם ועי"ז עולים ונכללים באצילות בבחי'
מ"ן [מ"ן נוקבין] ונמשך מ"ד [מ"ן דוכרין] ומוחין חדשים

וזהו "ארץ המוציאה מזון": אלו בירורי תהו שמלכות מבררת. על ידי כך הם עולים ונכללים באצילות בבחינת מ"ן,
ונמשכים מ"ד ומוחין חדשים,

כמו הלחם שמתברר בקיבה וכבד ועולה ללב כו' ועי"ז ממשיך חיות יחיה האדם ועמ"ש בענין
שמע שם ע' [עין] ב"ן [שם ב"ן] רפ"ח ששם ב"ן [שם ב"ן] מברר ומעלה הרפ"ח ניצוצים ע"ש.

כמו שהלחם מתברר בקיבה ובכבד ועולה ללב כו'; ועל ידי כך הוא ממשיך חיות, כדי שהאדם יחיה. ראו מה שכתוב
בענין "שמע": שם ועי"ן; ב"ן ורפ"ח — שם ב"ן מברר ומעלה את רפ"ח הניצוצות. עיינו שם.

8 ועוד כי המזלות שרשם משמרי האופנים וגבוה מעל גבוה עד מלי' דאצילות דבר ה' כנז' [כנזכר] בד"ה
ועוד, שורשם של המזלות הוא בשומרי האופנים, ומדרגה אחר מדרגה למעלה מהם, עד מלכות דאצילות, שהיא
"דבר הוי", כפי שנזכר במאמר המתחיל

כי תצא וע' מזה בביאור דראשי המטות שהעשרה מאמרות שהן חיות הדצי"ח [הדומם צומח חי] הם מבחינת
ע"ס [עשר ספירות] דב"ן [דשם ב"ן] דמלי' דאצילות ע"כ נק' ארץ דמפקא מזון

"כי תצא". ועיינו בכך גם בביאור למאמר "ראשי המטות": עשר המאמרות, שהן החיות של הדומם, הצומח והחי,
נמשכות מבחינת עשר הספירות דב"ן שבמלכות דאצילות. לכן היא נקראת "ארץ דמפקא מזון".

וזהו שאנו אומרים בברכת הארץ מזון ועל אכילת מזון שאתה זן כו' דהיינו המשכת הכחל בארץ שהיא בחי' מלי' לברר הכירורים דרפ"ח ניצוצין ולהעלותם משבחה"כ [משבירת הכלים] למעלה.

וזהו שאנו אומרים בברכת הארץ "מזון ועל אכילת מזון שאתה זן" וכו': כלומר, המשכת הכוח אל הארץ, שהיא בחינת מלכות, כדי לברר את בירורי רפ"ח הניצוצין ולהעלותם משבירת הכלים למעלה.

9 וזהו ג"כ שבכחה זו מתחלת בהודאה ומסתיימת בברכה ומברכים אותך כו' כי ברוך היינו המשכה מבחינת חכמה עילאה ביטול אמיתי משא"כ הודאה הוא בחי' יחו"ת [יחודא תתאה] ביטול היש כנ"ל

זו גם הסיבה שהברכה הזאת פותחת בהודאה ומסתיימת בברכה — "ומברכים אותך" וכו'. שכן "ברוך" פירושו המשכה מבחינת חכמה עילאה, ביטול אמיתי, ואילו הודאה היא בחינת יחודא תתאה, ביטול היש, כפי שהוזכר לעיל.

אך גם כדי שיהיה ביטול היש צ"ל ברכה והמשכה לזה מבחי' יחו"ע [יחודא עילאה] והיינו מבחי' ברכת הזן אבל גם כדי שיהיה ביטול היש, דרושה ברכה והמשכה לכך מבחינת יחודא עילאה, כלומר מבחינת ברכת "הזן".

דיחו"ע [דיחודא עילאה] שאומרים תחלה שמשמש ממשכים בחי' ברכה ג"כ ברכת הארץ להיות ארץ דמפקא מזון ביטול היש וכמ"ש בזהר ר"פ תזריע (דמ"ב ע"ב)

של היחודא עילאה, שאומרים תחילה; משם נמשכת בחינת הברכה גם לברכת הארץ, כדי שתהיה "ארץ המוציאה מזון" — ביטול היש. וכך נאמר בזהר בתחילת פרשת תזריע (דף מ"ב ע"ב).

ע"פ גמלתהו טוב שהוא ענין בירור הטוב דרפ"ח ניצוצים אימתי בזמן דאינון ימי השמים נהרין עלה כו' דהיינו המשכה מבחי' יחו"ע [יחודא עילאה] ביחו"ת [ביחודא תתאה] להיות ביטול היש

על הפסוק "גמלתהו טוב": זהו בירור הטוב שברפ"ח הניצוצות. מתי? "בזמן שאותם ימי השמים מאירים עליה" וכו'. כלומר, המשכה מבחינת יחודא עילאה ליחודא תתאה, כדי שיהיה ביטול היש.

וכמו שטל השמים יורד ונמשך ללחלח הארץ כו' וכן מטר השמים ועי"ז מעורר ונותן כח בארץ להצמיח כל מיני מאכל

וכשם שטל השמים יורד ונמשך כדי להרטיב את הארץ וכו', וכך גם מטר השמים, ובאמצעותם הארץ מתעוררת ומקבלת כוח להצמיח כל מיני מזון;

וגם כמ"ש ממגד תבואות שמש שע"י שהשמש זורח בארץ ומכה בה בכח כנודע שאויר התחתון הסמוך לארץ חם ביותר מאויר האמצעי כו'

וכך גם נאמר "ממגד תבואות שמש": כאשר השמש מאירה על הארץ ופוגעת בה בעוצמה — כידוע, האויר התחתון הסמוך לארץ חם יותר מן האויר שבגובה הכיניים וכו' —

על ידי זה מוציאה תבואות הארץ. נמצא אע"פ [אף על פי] שהארץ מפקא מזון ע"י כח הצומח שבה ממאמר תדשא הארץ דשא כו'.

באמצעות זאת הארץ מוציאה את תבואתה. נמצא שאף שהארץ מוציאה מזון בכוח הצמיחה שבה, מכוח המאמר "תדשא הארץ דשא" וכו',

עכ"ז [עם כל זה] הוא דוקא ע"י שמקבלת משמים טל ומטר ואור השמש וכן אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל.

בכל זאת, הדבר מתאפשר דווקא משום שהיא מקבלת מן השמים טל, מטר ואור שמש. וכך גם "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו: גדל!"

כך למעלה אע"ג [אף על גב] דשם כ"ן [שם כ"ן] שהוא בחי' ארץ מברר הכירורים דרפ"ח כנ"ל להיות ביטול היש וזהו ענין לחם מן הארץ

כך גם למעלה: אף ששם כ"ן, שהוא בחינת "ארץ", מברר את בירורי רפ"ח הניצוצות, כנזכר לעיל, כדי להביא לביטול היש — וזהו ענין "לחם מן הארץ" —

אך הוא ע"י המשכה מבחי' ימי השמים דנהרין עלה והיינו מבחי' טל השמים שזהו ענין ברכת הזן שכנגד המן שהוא בחי' טל

אך הדבר נעשה באמצעות המשכה מבחינת "ימי השמים" המאירים עליה, כלומר מבחינת טל השמים; וזהו ענין ברכת "הזן", המקבילה למן, שהוא בחינת טל.

וגם משה הוא בחי' שמשא כנודע כמ"ש ע"פ ואתחנן כו' שע"ז דייקא נמשך הכח בארץ לברר ולהיות ביטול היש בבי"ע כו'

גם משה הוא בחינת שמש, כידוע ומבואר על הפסוק "ואתחנן" וכו'; ודווקא באמצעותו נמשך לארץ הכוח לברר ולהביא לביטול היש בבי"ע וכו'.

ועמ"ש בפי' שלח בדי"ה והיה לכם לציצית בענין תכלת נהורא תיכלא שמכלה היש שנמשך מנהורא חיוורא וכענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה כו' ע"ש באריכות.

ועיינו במה שנכתב בפרשת שלח, בדיבור המתחיל "והיה לכם לציצית", בענין התכלת, "נהורא תיכלא", האור הכחול המכלה את היש ונמשך מ"נהורא חיוורא", האור הלבן; וכעין "לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה" וכו'. עיינו שם באריכות.

ועד"ז יובן מ"ש בזהר ויגש (דרי"ז סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ וברכת את. לברכא ליה כו' מ"ט בגין דמזונא כו' דהא במזלא תליא כו'

ועל פי זה יובן גם מה שנאמר בזהר, פרשת ויגש (סוף 207b), על הפסוק "וברכת את": "לברכא ליה" וכו'. "מ"ט? בגין דמזונא" וכו', "דהא במזלא תליא" וכו'.

ע"ש באריכות דהיינו שצריך להמשיך ההמשכה מבחי' יחו"ע [יחודא עילאה] בבחי' יחו"ת [יחודא תתאה] הנק' את שעיי"ז יהי ארץ דמפקא מזון כו' וע' בזהר פ' תרומה (דקע"א ע"א).

עיינו שם באריכות: צריך להמשיך את ההמשכה מבחינת יחודא עילאה אל בחינת יחודא תתאה, הנקראת "את", וכך תהיה "ארץ דמפקא מזון" וכו'. ועיינו בזהר, פרשת תרומה (171a).

ומפני שצריך הכוונה בברכת הארץ בשביל זה הבירור להוציא לחם מן הארץ אין זה כחותם בשתים אלא חדא היא ארץ דמפקא מזון כו'.

ומכיוון שצריך הכוונה בברכת הארץ היא הבירור הזה, להוציא לחם מן הארץ, אין זו חתימה בשני ענינים, אלא ענין אחד: "ארץ דמפקא מזון" וכו'.

ופי' על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה כי הנה אע"פ [אף על פי] שיחו"ע [שיחודא עילאה] גבוה מיחו"ת [מיחודא תתאה] עכ"ז [עם כל זה] הרי תכלית הבריאה שיהיה דירה בתחתונים דייקא שיהיה יש וביטול היש וכנודע מענין ישראל כי שרית עם אלהים דייקא

ופירוש "על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה" הוא כך: אף שיחודא עילאה נעלה מיחודא תתאה, תכלית הבריאה היא שתהיה דווקא דירה בתחתונים, שיהיה יש ושיתבטל היש; כידוע מענין ישראל, "כי שרית עם אלקים" — דווקא עם אלקים.

כי צחוק עשה לי שם אלקים כו' כמ"ש בד"ה אני דפי' ציצית ועמ"ש במ"א בד"ה ואתחנן בענין ישראל מונין ללכנה ומ"ש בד"ה שובה ישראל עד גבי כי עמך הסליחה למען תורא.

"אלקים עשה לי צחוק" וגוי, כפי שנתבאר במאמר המתחיל "אני [הוי]" שבפרשת ציצית; ועיינו במה שנכתב במקום אחר, במאמר המתחיל "ואתחנן", בעניין שישראל מונים ללכנה; וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "שובה ישראל", על הפסוק "כי עמך הסליחה למען תורא".

10 ומקור המשכת ביטול זה נמשך מבחי' ארץ שהוא בחי' מלי' דאצילות כי זה השער לה' שהיא מקבלת מלמעלה מעלה כי נעוץ סופן כו' וממנה דייקא נמשך הכח בבי"ע להיות ביטול היש.

מקור ההמשכה של ביטול זה הוא בבחינת "ארץ", שהיא בחינת מלכות דאצילות — "זה השער להוי" — שכן היא מקבלת מלמעלה מעלה, שהרי "נעוץ סופן" כו'; ודווקא ממנה נמשך הכוח בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, כדי שיהיה ביטול היש.

וע"כ נק' ארץ חמדה ארץ חפץ פי' חפץ ורצון שלמעלה שיהיה ביטול היש לאין וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמתחלה היה ההמשכה מבחי'

ולכן היא נקראת "ארץ חמדה", "ארץ חפץ": כלומר, החפץ והרצון שלמעלה שיהיה ביטול היש לאין. וכמו שכתוב בעץ חיים, בתחילה הייתה ההמשכה מבחינת

כי חפץ חסד הוא ועכשיו הוא ע"י מעשה התחתונים וע"ז אמר שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה כו' "כי חפץ חסד הוא", ואילו עכשיו הדבר נעשה באמצעות מעשי התחתונים; ועל כך נאמר: "שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה" כו'.

[ועמ"ש מה לקמן בפ"י וענין שנקראת ארץ כנען לשון סוחר ועיין במדרש תהלים (סי' ה') ע"פ למנצח אל הנחילות]

[ועיינו במה שכתוב על כך בהמשך, בביאור המשמעות של הכינוי "ארץ כנען", שהוא לשון סוחר; ועיינו במדרש תהלים (סי' ה') על הפסוק "למנצח אל הנחילות".]

והיינו להיות בהם ועל ידם העלאה והמשכה זו דדירה בתחתונים והיינו מפני שישראל עלו במחשבה כלומר, כדי שבישראל ועל ידם תתקיימנה ההעלאה וההמשכה האלה, של דירה בתחתונים; והדבר נובע מכך שישראל עלו במחשבה.

לכן יש בהם כח להמשיך הגילוי גם למטה וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ יונתני כי מחשבה זו הוא בחי' מקיף כולל אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כו'.

לכן יש בהם כוח להמשיך את הגילוי גם למטה, וכמו שמבואר במקום אחר, בביאור על "יונתני", שמחשבה זו היא בחינת מקיף הכוללת את אצילות, בריאה, יצירה ועשיה וכו'.

11 ולכן מקדימים לומר ברכת הזן זהו כענין הבחי' דכי חפץ חסד הוא ואח"כ ברכת הארץ זהו ההמשכה ע"י

לכן אומרים תחילה את ברכת "הזן": היא מקבילה לבחינה של "כי הוא חפץ חסד"; ולאחר מכן את ברכת הארץ, שהיא ההמשכה באמצעות

מעשה התחתונים ופי' ורחבה כענין רחבה מצותך מאד להמשיך גילוי בחי' סוכ"ע שלמעלה מהקו כו' ועמ"ש בפ' וארא בביאור ע"פ דלכן אמור.

מעשי התחתונים. ופירוש "ורחבה" הוא כמו "מצוותך רחבה מאוד": להמשיך גילוי של בחינת סוכב כל עלמין, שלמעלה מן הקו וכו'. ראו מה שנכתב בפרשת וארא, בביאור על "לכן אמור".

12 וזהו ועל שהוצאתנו מארץ מצרים בחי' מיצר וגבול כו' ותחלה ומברכים אותך אנחנו ב"י [בית יוסף] ואח"כ יתברך שמך בפי כל חי ועמ"ש מזה סד"ה וכל העם רואים.

וזהו "ועל שהוצאתנו מארץ מצרים" — מבחינת מיצר וגבול וכו'. תחילה "ומברכים אותך" — אנחנו, בני ישראל — ואחר כך "יתברך שמך בפי כל חי". ראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "וכל העם רואים".

וזהו שאנו אומרים פסוק זה דואכלת ושבעת וברכת בברכת הארץ כי עיקר המשכה דברכת הזן ג"כ בשביל ברכת הארץ דהיינו שמיחו"ע [שמיחודא עילאה] נמשך הכח ועוז לי חו"ת שיהיה ביטול היש

וזו הסיבה שאנו אומרים פסוק זה, "ואכלת ושבעת וברכת", בברכת הארץ: עיקר ההמשכה של ברכת "הזן" גם היא מכוונת לברכת הארץ. כלומר, מיחודא עילאה נמשכים כוח ועוז ליחודא תתאה, כדי שתהיה התבטלות היש.

והנה גם בימי משה קודם שנכנסו לארץ הזכירו ברכת הארץ על בחי' ביטול היש אלא שאז היתה בנוסח אחר

והנה, גם בימי משה, קודם שנכנסו לארץ, הזכירו את ברכת הארץ בהקשר של התבטלות היש, אלא שאז היה לה נוסח אחר.

וגם נכללת תוך ברכת הזן שעל המן וכמ"ש המ"א (ס"י קצ"א) דמדאורייתא די כשיכרך על שלשתן ברכה אחת כו'

והיא נכללה גם בברכת "הזן" שנאמרה על המן, וכפי שכותב המגן אברהם (ס"י קצ"א), שמדאורייתא די בברכה אחת על שלושתן וכו'.

אלא שאחר כך כשפסק ירידת המן ונכנסו לארץ תיקן יהושע ברכת הארץ להיות ברכה בפ"ע [בפני עצמו] כו'. ומתורץ קושיית הרשב"א [הרבי שלמה בן אדרת]:

אלא שלאחר מכן, כשפסקה ירידת המן ונכנסו לארץ, תיקן יהושע את ברכת הארץ כברכה בפני עצמה וכו'. וכך מתורצת קושיית הרשב"א:

13 ג וזהו ג"כ שצריך שיזכיר בה ברית ותורה. ואם לא הזכיר לא יצא י"ח [ידי חובתו]. והענין כי

3. זו גם הסיבה לכך שיש להזכיר בה ברית ותורה, ואם לא הזכיר אותן, לא יצא ידי חובתו. וזהו ההסבר:

הנה המשכה זו מבחי"י יחו"ע [יחודא עילאה] דח"ע [דחכמה עילאה] שהוא ברכת הזן. שיומשך המשכה זו ביחו"ת [ביחודא תתאה] בברכת הארץ זהו ע"י ברית ותורה.

המשכה זו מבחינת יחודא עילאה של חכמה עילאה, שהיא ברכת "הזן", תימשך ביחודא תתאה, בברכת הארץ — והמשכה זו נעשית באמצעות הברית והתורה.

כי הנה משה אמר כי כבד פה וכבד לשון אנכי כו' ופי' בזהר כבד פה לגבי אורייתא דבעל פה כבד לשון לגבי תורה שבכתב.

משה אמר: "כי כבד פה וכבד לשון אנכי" וגו', והזהר מפרש: "כבד פה" ביחס לתורה שבעל פה, ו"כבד לשון" ביחס לתורה שבכתב.

14 והיינו כי מל' פה תורה שבעל פה קרינן לה שהיא בחי' הגילוי למטה וגם תורה שבכתב דמח"ע [דמחכמה

עילאה] נפקת מ"מ היא המתלבשת בז"א

כלומר, "מלכות היא פה, וזו תורה שבעל פה", והיא בחינת הגילוי למטה. גם התורה שבכתב, אף שהיא "יוצאת מחכמה עילאה", היא בכל זאת זו שמתלבשת בז"א,

שהוא בחי' המדות כשר ופסול כמ"ש במ"א בד"ה השמים כסאי כו' ומשה הוא עצמיות ח"ע [חכמה עילאה]

שהוא בחינת המדות — כשר ופסול, כפי שמוסבר במקום אחר במאמר המתחיל "השמים כסאי" וכו'. ואילו משה הוא עצמות חכמה עילאה,

כמו שדבוקה למעלה בשרשה וע"כ לא יכול לישפל להיות בבחליי ההמשכה והגילוי למטה כ"א להיות קשור במקורו כו' ועמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתי

כפי שהיא דבוקה למעלה בשורשה; לכן לא יכול היה לרדת ולהיות בבחינת המשכה וגילוי למטה, אלא רק להיות קשור למקורו וכו'. ראו מה שנכתב על כך בביאור על "יונתי".

אלא שהקב"ה השיבו ואנכי אהיה עם פיך כו' ונמצא שהתורה היא הממוצע המחבר וממשיך מבחי' עצמיות ח"ע [חכמה עילאה] חכמה סתימאה בבחי' ח"ת [חכמה תתאה]

אלא שהקדוש ברוך הוא השיב לו: "ואנכי אהיה עם פיך" וכו'. נמצא שהתורה היא הממוצע המחבר וממשיך מבחינת עצמות חכמה עילאה — חכמה סתימאה — אל בחינת חכמה תתאה,

שהיא בחי' מלי' ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] ע"פ יונתי שהתורה היא המחברת בחי' מקור נשיי [נשמות ישראל] שעלו במחשבה עם בחי' הנשמה המתפשטת בגוף ולמעלה זהו התחברות והמשכה מבחי' ח"ס [חכמה סתימאה] וכתר במלי' דאצילות שהתחברות זו היא ע"י התורה

שהיא בחינת מלכות. ראו מה שנכתב בדומה לכך על "יונתי": התורה מחברת בין מקור נשמות ישראל, שעלו במחשבה, לבין בחינת הנשמה המתפשטת בגוף; ולמעלה, זהו החיבור וההמשכה מבחינת חכמה סתימאה וכתר אל מלכות דאצילות, וחיבור זה נעשה באמצעות התורה,

שהיא חכמה דאצילות ועמ"ש בד"ה למען תירא את ה' ועד"ז הוא כאן שהמשכה מבחי' ברכת הזן
שהיא חכמה דאצילות. ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "למען תירא את ה'". וכך גם כאן: ההמשכה מבחינת ברכת "הזן",

שהוא בחי' מן שנמשך ממז"ס [ממוחא סתימאה] טלא דבדולחא שיומשך במלי' דאצילות שהיא בחי' הארץ
זהו ע"י התורה שמבחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] דז"א

שהיא בחינת המן הנמשך ממז"ס, טלא דבדולחא — כדי שיימשך למלכות דאצילות, שהיא בחינת הארץ, הדבר נעשה באמצעות התורה, שמבחינת חב"ד דז"א.

וזהו חכמות בחוץ תרונה שלהיות הגילוי בחוץ היינו בבי"ע זהו דייקא על ידי חכמות היינו ב' בחי' חכמה היינו שלהיות ההמשכה מחכמה עילאה זהו ע"י התורה ותמלא כדה כו'

וזהו "חכמות בחוץ תרונה": הגילוי בחוץ, כלומר בבי"ע, נעשה דווקא באמצעות "חכמות" — שתי בחינות של חכמה. כלומר, ההמשכה מחכמה עילאה נעשית באמצעות התורה — "ותמלא כדה" וכו'.

ועמ"ש מזה בד"ה זכור את יום השבת לקדשו ועיין במק"מ [במקדש מלך] בפ"י הזהר פ' תולדות (דקמ"א ע"ב) מענין פ"י חכמות בחוץ וע' לקמן.

ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "זכור את יום השבת לקדשו", ועיינו ב"מקדש מלך", בפירושו לזוהר, פרשת תולדות (דקמ"א ע"ב), בעניין פירוש "חכמות בחוץ"; ועיינו להלן.

ועד"ז יובן המדרש רבה (פ' ויחי פרשה צ"ח) ד"א [דבר אחר] יששכר חמור גרם פירותיו של יששכר גסין היו כו'

ועל פי זה יובן גם מדרש רבה (פרשת ויחי, פרק צ"ח): "דבר אחר, יששכר חמור גרם — פירותיו של יששכר גסים היו" וכו'.

ע"י שהיו עוסקים בתורה כו' ע"ש והיינו כי ברכת הארץ הוא ע"י תורה דייקא מטעם הנ"ל "משום שהיו עוסקים בתורה" וכו'; עיינו שם. כלומר, ברכת הארץ באה דווקא באמצעות התורה, מהטעם שנזכר לעיל.

(ובאופן אחר י"ל [יש לומר] הפ"י בענין חכמות בחוץ שכדי להיות ההמשכה מבחי' חכמה עילאה בחוץ במלי מקור דבי"ע צ"ל ע"י [עתיק יומין] המשכה מח"ס [מחכמה סתימאה] דעתיק שלמעלה (ובדרך אחרת אפשר לפרש את ענין "חכמות בחוץ": כדי שההמשכה מבחינת חכמה עילאה תגיע אל החוץ, למלכות, מקור בריאה, יצירה ועשיה, צריכה להיות המשכה מחכמה סתימאה דעתיק, שלמעלה מ—

מחכמה עילאה דאצי' דקמיה שוין אצילות ובי"ע ע"כ משם דייקא נמשך הכח להיות ההמשכה גם בחוץ וכענין המגביהי לשבת כו' המשפילי כו' וכ"מ [וכן משמע] הפ"י באדרא)

חכמה עילאה דאצילות, שלפניו אצילות ובריאה, יצירה ועשיה שוות; לכן דווקא משם נמשכת היכולת שההמשכה תגיע גם אל החוץ, בדומה ל"המגביהי לשבת" וכו', "המשפילי לראות" וכו'. וכך משתמע הפירוש גם באדרא)

(דקל"א ב' ודק"מ ע"א) ובפ' ואתחנן (דרס"ב ע"א) ועמ"ש מזה לעיל בפ' בהעלותך ועד"ז יש לומר ג"כ בענין הזכרת תורה בברכת הארץ

(דקל"א ע"ב ודק"מ ע"א), ובפרשת ואתחנן (דרס"ב ע"א). ראו מה שנכתב על כך לעיל בפרשת בהעלותך. ועל דרך זה אפשר לומר גם בענין הזכרת התורה בברכת הארץ:

כי אע"ג [אף על גב] דהתורה נק' נובלות חכמה כנ"ל בענין השמים כסאי כו' ובענין כבד פה כו'.

אף שהתורה נקראת "נובלות חכמה", כנזכר לעיל בענין "השמים כסאי" וכו' ובענין "כבד פה" וכו',

אך באמת כדי להיות בחי' ירידה והמשכה מחכמה עילאה בבחי' זו זהו ע"י המשכה מלמעלה מעלה מהחכמה וכמ"ש במ"א באריכות דוגמא לזה מענין וידבר שלשת אלפים משל כו' בד"ה לך מארצך.

אבל לאמיתו של דבר, כדי שתהיה ירידה והמשכה מחכמה עילאה אל בחינה זו, הדבר נעשה באמצעות המשכה ממקום שלמעלה הרבה יותר מחכמה. כפי שמבואר בהרחבה במקום אחר, דוגמה לכך היא ענין "וידבר שלשת אלפים משל" וכו', במאמר המתחיל "לך לך מארצך".

15 וזהו ענין ואנכי אהיה עם פיך. וכמ"ש ג"כ בד"ה ואהיה אצלו אמון דהתורה משבחת א"ע [את עצמו]

במעלתה זו שתוכל לירד להיות בחי' אמון פדגוג מה שמשא לא יכול לירד להיות בבחינה זו כמ"ש

וזהו פירוש "ואנכי אהיה עם פיך". כפי שמוסבר גם במאמר הפותח במילים "ואהיה אצלו אמון", התורה משבחת את עצמה על מעלה זו: היא יכולה לרדת ולהיות בבחינת אמון — מחנך ומדריך — ואילו משה לא יכול היה לרדת למדרגה זו, כפי שכתוב,

כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן כו' אלא שזהו ע"י המשכה מבחי' אנכי מי שאנכי דייקא.
 "כי תאמר אלי, שאהו בחיקך כאשר ישא האומן" וכו'. אלא שהדבר נעשה באמצעות המשכה מבחינת אנכי — "מי שאנכי" דווקא.

16 וז"ש [וזהו שכתוב] במדרש רבה ע"פ אלה הדברים אשר דבר משה עד שלא זכה לתורה כתיב לא איש

דברים אנכי כיון שזכה לתורה כו' אלה הדברים אשר דבר משה.

זהו מה שנאמר במדרש רבה על הפסוק "אלה הדברים אשר דיבר משה": "עד שלא זכה לתורה כתוב: לא איש דברים אנוכי; כיון שזכה לתורה" וכו', "אלה הדברים אשר דיבר משה".

נמצא שאע"פ [שאף על פי] שבחי' היותו כבד פה ולא איש דברים זהו מצד היותו מבחי' חכמה עילאה שא"א לבא בגילוי השתלשלות בבחי' פה ודבור עכ"ז [עם כל זה] מה שע"י התורה זכה להיות מדבר אלה הדברים כו' זהו בחי' עליונה יותר.

נמצא שאף על פי שהיותו "כבד פה" ו"לא איש דברים" נבעה מכך שהיה בבחינת חכמה עילאה, שאינה יכולה לבוא בגילוי בתוך השתלשלות בבחינת פה ודיבור, בכל זאת, העובדה שבאמצעות התורה זכה לדבר "אלה הדברים" וכו', מבטאת בחינה נעלית עוד יותר.

17 ואיך הוא אלא ודאי מפני שכדי להיות המשכה זו מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] בבחי' דבור זהו ע"י המשכה

מבחי' הכתר שלמעלה גם מח"ע [מחכמה עילאה] וכמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] במ"א ע"פ ארוממך ה' כי דליתני.

וכיצד הדבר אפשרי? אין זאת אלא משום שכדי להמשיך מבחינת חכמה עילאה אל בחינת הדיבור, נדרשת המשכה מבחינת כתר, שלמעלה אפילו מחכמה עילאה, כפי שמוסבר בדרך זו במקום אחר על הפסוק "ארוממך הוי' כי דליתני".

ועד"ז י"ל [יש לומר] ג"כ ענין הזכרת תורה בברכת הארץ כי לחם מן השמים היינו ז"א דאצילות וח"ע

[וחכמה עילאה] ואע"ג [ואף על גב] דשרשו מטלא דבדולחא היינו ששרשו משם

בדרך זו אפשר להסביר גם את אזכרת התורה בברכת הארץ. שכן "לחם מן השמים" הוא ז"א דאצילות וחכמה עילאה; ואף ששרשו מטלא דבדולחא, כלומר, שורשו משם,

אבל עכ"ז [עם כל זה] נק' לחם מן השמים שהמשכנתו למטה הוא מבחי' [בבחינה] שמים דהיינו ז"א דאצילות וכדי להיות המשכה מבחי' זו בארץ

אף על פי כן הוא נקרא "לחם מן השמים", משום שהמשכנתו למטה היא בבחינת "שמים", כלומר בז"א דאצילות. וכדי שתהיה המשכה מבחינה זו אל ה"ארץ",

דהיינו ברכת הארץ זהו ע"י התורה כענין ואנכי אהיה עם פיך דגבי משה וזהו ואכלת ושבעת וברכת את ה'.

כלומר, אל ברכת הארץ — הדבר נעשה באמצעות התורה, בדומה למה שנאמר למשה: "ואנכי אהיה עם פיך". וזהו "ואכלת ושבעת וברכת את ה'".

את דייקא דהיינו בחי' דבור העליון שהוא בחי' כ"ב אותיות מאל"ף ועד תי"ו וכמ"ש במ"א הנה להיות ברכה זו צ"ל על ידי התורה.

"את" דווקא — כלומר, בחינת הדיבור העליון, שהיא בחינת עשרים ושתיים האותיות, מאל"ף ועד תי"ו, כפי שמוסבר במקום אחר. נמצא שכדי שתהיה ברכה זו, היא צריכה לבוא באמצעות התורה.

ולקמן נתבאר דפ"י חכמות בחוץ היינו ח"ע [חכמה עילאה] וח"ת [וחכמה תתאה] שהיא בחי' מלי' וכ"מ [וכן משמע] הפ"י בזהר פ' תולדות שם.

בהמשך מתבאר שפירוש "חכמות בחוץ" הוא חכמה עילאה והחכמה התתאה, שהיא בחינת מלכות; וכך משתמע גם מפירוש הדברים בזהר, פרשת תולדות, שם.

וענין חיוב הזכרת ברית בברכת הארץ יובן ע"ד מ"ש בזהר פרשת מקץ (דקצ"ח ע"א) ע"פ ויוסף הוא השליט על הארץ ונהיר לה וזן לה הוא המשביר לכל עם הארץ

את החובה להזכיר ברית בברכת הארץ אפשר להבין על פי הנאמר בזהר, פרשת מקץ (דף קצ"ח ע"א), על הפסוק "ויוסף הוא השליט על הארץ" — הוא מאיר אותה ומפרנס אותה — "הוא המשביר לכל עם הארץ",

דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק מיניה אתזנו כולהו דהיינו כי עיקר הממשיך ומשפיע בבחי' הארץ שהיא המלי' הוא יוסף צדיק עליון (וכמ"ש ג"כ עוד בזהר פרשה וישלח דקס"ח)

"שהרי מאותו נהר הנמשך והיוצא ממנו ניזונים כולם". כלומר, מי שממשיך ומשפיע בעיקר אל בחינת הארץ, שהיא מלכות, הוא יוסף, הצדיק העליון (וכך נאמר עוד גם בזהר, פרשת וישלח, עמ' 168).

ואי תימא יוסף אמאי יתיר מכולהו אלא ודאי יוסף בלחודוי ככולהו בגין דאיקרי צדיק ודא הוא דאנהר לסיהרא יתיר מכולהו כו'

"ואם תשאל, מדוע יוסף יותר מכולם? אלא ודאי, יוסף לבדו הוא כמו כולם, מפני שהוא נקרא צדיק, והוא שמאיר ללבנה יותר מכולם" וכו'.

ע"ש ובזהר ויצא (דקס"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) והיינו כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה כו' כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה כו' כי

ראה שם; וכן בזהר, ויצא (סוף דף קס"ב ע"ב). והיינו כמו שכתוב: "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו', "כי כל בשמים ובארץ; לך ה' הממלכה" וכו'. כי

הנה לך ה' הגדולה היינו שהמדות דאצילות הן בבחי' לך בביטול ממש לאור א"ס ב"ה דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וזהו בחי' יחו"ע [יחודא עילאה].

"לך ה' הגדולה" פירושו שמדות אצילות נמצאות בבחינת "לך" — בביטול ממש לפני אור אין סוף ברוך הוא, שאינו אף אחת מהמדות הללו כלל; וזוהי בחינת יחודא עילאה.

18 ולך ה' הממלכה זהו יחו"ת [יחודא תתאה] ביטול היש והמשכת הביטול מיחו"ע [מיחודא עילאה] ליחו"ת

[ליחודא תתאה] זהו ע"י כל בשמים ובארץ ותרנו מו דאחיד בשמיא וארעא שהוא בחי' יסוד המקשר

וממשיך מבחי' שמים שהוא יחו"ע [יחודא עילאה] לבחי' ארץ שהוא יחו"ת [יחודא תתאה]

"ולך, הוי', המלוכה" — זו היחודא תתאה, ביטול היש. והמשכת הביטול מן היחודא עילאה ליחודא תתאה נעשית באמצעות "כי כל בשמים ובארץ", שהתרגום מתרגם: "שאחיד בשמיא וארעא" — זו בחינת יסוד, הקושרת וממשיכה מבחינת שמים, שהיא היחודא עילאה, לבחינת ארץ, שהיא היחודא תתאה.

ולכן צריך שיקדים ברית לתורה בברכת הארץ והוא ע"ד מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הסוכות פ"ב [פרק ב'] בפ"י מכל מלמדי השכלתי שבח"י כל הוא המלמד וממשיך התורה בבחי' מלי' ונקרא משכיל על דבר ע"ש

לכן יש להזכיר ברית לפני תורה בברכת הארץ. הדבר מתאים למה שנאמר בפרי עץ חיים, שער הסוכות, פרק ב, בפירוש "מכל מלמדי השכלתי": בחינת "כל" היא המלמד וממשיך את התורה בבחינת מלכות, והיא נקראת "משכיל על דבר". עיין שם.

וזהו ותקם את דברך כי צדיק אתה כו' ועיין בזהר פ' תרומה (דף קס"ח ע"ב) מענין ברית ותורה בברכת הארץ.

וזהו "ותקם את דברך כי צדיק אתה" וגו'. ועיין בזהר, פרשת תרומה (דף קס"ח ע"ב), בעניין ברית ותורה בברכת הארץ.

ובתולעת יעקב כי [כתב] וצריך להזכיר בה ברית ותורה סוד שלום ואמת הדבקים בארץ החיים ומהם היא נשפעת

ובתולעת יעקב כתב: "וצריך להזכיר בה ברית ותורה — סוד שלום ואמת, הדבקים בארץ החיים, ומהם היא נשפעת;

וצריך להקדים ברית לתורה כי כן הסדר ממטה למעלה ועוד כי הברית הוא הפתח ליכנס לתורה עכ"ל [עד כאן לשונו] ועמ"ש בד"ה

וצריך להקדים ברית לתורה, כי כן הסדר ממטה למעלה; ועוד, הברית היא הפתח להיכנס לתורה". עד כאן לשונו. ועיין מה שכתוב בד"ה

להבין ענין הלב גבי ברוך שהוא יסוד אבא כו' וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' עקב ע"פ ארץ זית שמן ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] בחקתי (דק"י"ג סע"ב [סוף עמוד ב])

"להבין ענין הלב", בעניין "ברוך", שהוא יסוד אבא וכו'; ועיין בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת עקב, על הפסוק "ארץ זית שמן"; ועיין בזהר חלק ג, בחוקותי (דף ק"י"ג ע"ב),

ע"פ ונתתי שלום בארץ ועיין מ"ש בד"ה שיר השירים בפ"י אשר לשלמה ובד"ה צאינה וראינה גבי במלך שלמה מלך שהשלום שלו וזהו שאומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה:

על הפסוק "ונתתי שלום בארץ"; ועיין מה שכתוב בד"ה "שיר השירים" בפירוש "אשר לשלמה", ובד"ה "צאינה וראינה", בעניין "במלך שלמה" — המלך שהשלום שלו. וזהו שאומרים: "כשם שנכנס לברית, כן ייכנס לתורה".

19 ד (ועוד י"ל [יש לומר] באופן אחר ענין שיקדים ברית לתורה והוא בהקדים כי הנה בחינת יסוד הוא עד"מ

התקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת לימודו עמו באהבה וחשק כו'

ד. (ועוד אפשר להסביר בדרך אחרת מדוע הברית צריכה להקדים לתורה. זאת, לאחר שנקדים ונאמר שבחינת יסוד היא, בדרך משל, הקשר שבו האב קושר את שכלו לשכלו של בנו בשעה שהוא לומד איתו, מתוך אהבה וכמיהה וכו',

ע"ד יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק והתקשרות זו נמשך ממקום עליון מבחי' משכיל ולכן דייקא מי שהוא בר שכל גדול יותר יוכל יותר להשפיע כו' מה שאין כן מי שאינו בר שכל גדול כל כך.

כמו שנאמר: "יותר משהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להניק". קשר זה נמשך ממקום גבוה, מבחינת המשכיל; לכן דווקא מי ששכלו גדול יותר יכול להשפיע יותר וכו', שלא כמו מי ששכלו אינו גדול כל כך.

ועד"ז הוא למעלה דמבחינת המגביהי לשבת כו' נמשך להיות המשפילי לראות בשמים ובארץ משום דקמיה שוין שמים וארץ.

וכך גם למעלה: מבחינת "המגביהי לשבת" וכו' נמשכת הבחינה של "המשפילי לראות בשמים ובארץ", משום שלפניו שמים וארץ שווים.

וכן מבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] בשער העמידה פרק י"ד בכוונת קונה הכל כי יסוד ז"א הנק' הכל נעשה ע"י מזלא עילאה דדיקנא דא"א וזהו שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] דמזוני במזלא תליא ופ"י בזהר (ויגש)

וכך מבואר בפרי עץ חיים, שער העמידה, פרק י"ד, בכוונת "קונה הכול": יסוד ז"א, הנקרא "הכול", נעשה על ידי מזלא עילאה שבדיקנא דא"א. וזהו שאמרו חז"ל שהמזונות תלויים במזל, והזהר מפרש זאת בפרשת ויגש)

(דף ר"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודף ר"ח ע"א) ובפ' וירא (דף קט"ו ע"א) דמזלא הוא נהר דנגיד ונפיק שהוא בחי' יסוד פ"י דאף על גב דארץ

(דף ר"ז ע"ב ודף ר"ח ע"א), ובפרשת וירא (דף קט"ו ע"א), שהמזלא הוא "נהר הנמשך ויוצא", שהיא בחינת יסוד. כלומר, אף שהארץ,

שהיא בחי' מלי' היא דמפקא מזון מכל מקום שרש ההמשכה צ"ל מלמעלה מעלה כדפי' בזהר פרשה תרומה (דף ק"ע ע"ב).

שהיא בחינת מלכות, היא שמוציאה מזון, מכל מקום שורש ההמשכה צריך להיות מלמעלה מעלה, כפי שמבואר בזהר, פרשת תרומה (דף ק"ע ע"ב).

והמשכה זו הוא ע"י בחי' יסוד שהוא המחבר וממשיך מבחי' יחו"ע [יחודא עילאה] ביחו"ת [ביחודא תתאה] כנ"ל ולכן נקי מזלא מלשון יזל מים שמזיל וממשיך ההמשכה שמבחי' סוכ"ע ויחו"ע [ויחודא עילאה] כו' וגם ששרשו ממזלא דא"א כנ"ל ועוד כי

המשכה זו נעשית באמצעות בחינת יסוד, המחברת וממשיכה מבחינת יחודא עילאה אל יחודא תתאה, כנזכר לעיל. לכן היא נקראת מזלא, מלשון "יזל מים": היא מזילה וממשיכה את ההמשכה מבחינת סוכב כל עלמין ויחודא עילאה וכו'; וגם משום ששורשה במזלא דא"א, כנזכר לעיל. ועוד,

הנה מלי' נקי' חכמה תתאה כנודע מענין חכמה בראש וחכמה בסוף היינו כי חכמה היא בחי' ביטול הנה מלכות נקראת חכמה תתאה, כידוע מן העניין של "חכמה בראש וחכמה בסוף". כלומר, חכמה היא בחינת ביטול;

ולכן אור א"ס שורה בחכמה דייקא ויש ב' בחי' חכמה היינו ח"ע [חכמה עילאה] היא הביטול האמיתי אשר בו ועל ידו שורה ונמשך אור א"ס באצילות יחו"ע [יחודא עילאה].

לכן אור אין סוף שורה דווקא בחכמה. יש שתי בחינות של חכמה: חכמה עילאה היא הביטול האמיתי, שבו ועל ידו שורה ונמשך אור אין סוף באצילות — היחודא עילאה;

וח"ת [וחכמה תתאה] היא ביטול היש והוא מקור הביטול דבי"ע יחו"ת [יחודא תתאה] וכמ"ש מזה בד"ה כי אברהם לא ידענו.

וחכמה תתאה היא ביטול היש, והיא המקור לביטול של בריאה, יצירה ועשיה — היחודא תתאה, כפי שמוסבר במאמר שמתחיל במילים "כי אברהם לא ידענו".

20 והנה כמו שהח"ע [שהחכמה עילאה] דאצילות מאין תמצא מבחי' א"א שהוא כתר והוא בחי' מזלא עילאה י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] אבא יונק ממזלא כך ג"כ ח"ת [חכמה תתאה] נמשכת מז"א אשר ז"א לגבי המלי' הנקי' ח"ת [חכמה תתאה]

והנה, כשם שחכמה עילאה דאצילות "נמצאת מאין" — מבחינת אריך אנפין, שהוא כתר, בחינת המזל העליון, שלושה עשר תיקוני הדיקנא: "אבא יונק מהמזל" — כך גם חכמה תתאה נמשכת מז"א; שהרי ז"א ביחס למלכות, הנקראת חכמה תתאה,

כמו בחיי אי"א לגבי ח"ע [חכמה עילאה] כמ"ש במ"א וגם כי מת"ת [מתפארת] דז"א נעשה כתר לנוק' [לנוקבא] ולכן יסוד ז"א שבו ועל ידו נמשך ההמשכה מז"א למלי נקרא מזלא

הוא כמו בחינת אריך אנפין ביחס לחכמה עילאה, כפי שמוסבר במקום אחר. ועוד, מתפארת של ז"א נעשה הכתר של נוקבא. לכן יסוד של ז"א, שבו ובאמצעותו נמשכת ההשפעה מז"א למלכות, נקרא מזלא.

וזהו ענין דיקנא תתאה גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות שכמו שיש י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] בדיקנא עילאה דא"א כך הוא ג"כ בדיקנא תתאה בבחינת יסוד כו' כמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים.

וזהו ענין הדיקנא התתאה: "גדולה מילה, שנכרתו עליה שלושה עשר בריתות". כשם שיש שלושה עשר תיקוני דיקנא בדיקנא עילאה של אריך אנפין, כך יש גם בדיקנא התתאה, בבחינת יסוד וכו', כפי שכתוב בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת קדושים.

21 וזהו אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי שלהיות ההמשכה מבחינת שמים יחו"ע

[יחודא עילאה] סוכ"ע בארץ יחו"ת [יחודא תתאה] הוא ע"י בחי' ברית המקשר ומחבר כו'

וזהו "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי": ההמשכה מבחינת שמים — היחוד העליון, סובב כל עלמין — אל הארץ, שהיא היחוד התחתון, נעשית באמצעות בחינת הברית, הקושרת ומחברת וכו'.

ולכן בברכת הארץ צריך להזכיר בה ברית כנ"ל שע"י ממשיכים בה הברכה מבחי' ברכת הזן שהוא בחי' לחם מן השמים ועיין בזהר פ' ויחי (דרמ"ו ע"א)

לכן בברכת הארץ יש להזכיר את הברית, כנזכר לעיל, שכן באמצעותה נמשכת אל הארץ הברכה מבחינת ברכת "הזן", שהיא בחינת "לחם מן השמים". ועיננו בזהר, פרשת ויחי (רמ"ו ע"א),

ע"פ מאשר שמנה לחמו כו' וע"פ הנ"ל י"ל [יש לומר] באופן אחר ענין שצריך שיקדים ברית לתורה מפני שזו ניתנה בג' בריתות וזו ביי"ג בריתות פי'

על הפסוק "מאשר שמנה לחמו" וכו'. ועל פי האמור לעיל אפשר להסביר בדרך אחרת מדוע הברית צריכה להקדים לתורה: מפני שזו ניתנה בשלוש בריתות וזו בשלוש עשרה בריתות. פירוש הדבר הוא:

כי התורה שבע"פ [שבעל פה] היא בחי' ח"ת [חכמה תתאה] ומקבלת מתורה שבכתב ע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן ששרשן מ"ג ת"ד [תיקוני דיקנא]

התורה שבעל פה היא בחינת חכמה תתאה, והיא מקבלת מן התורה שבכתב באמצעות שלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן, ששרשן בשלושה עשר תיקוני הדיקנא.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] זקן שקנה חכמה וזהו ענין הברית שהוא בחינת מזלא שהוא המשכה מבחי' כתר י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא]

לכן אמרו חז"ל: "זקן שקנה חכמה". וזהו ענין הברית, שהיא בחינת מזלא — המשכה מבחינת כתר, משלושה עשר תיקוני הדיקנא.

ולכן צריך שיקדים ברית לתורה כי הוא המחבר וממשיך אל הארץ שהיא תורה שבע"פ [שבעל פה] מבחי' שמים שהוא תשב"כ [תורה שבכתב].

לכן הברית צריכה להקדים לתורה, שכן היא המחברת וממשיכה אל הארץ, שהיא התורה שבעל פה, מן השמים, שהם התורה שבכתב.

22 ועוד כי גם התשב"כ [התורה שבכתב] שרשה מחכמה עילאה ומילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות

היינו י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א וכנ"ל ששרש היסוד נמשך

יתר על כן, גם התורה שבכתב שורשה בחכמה עילאה, ואילו ברית מילה, שעליה "נכרתו שלוש עשרה בריתות", היא שלושה עשר תיקוני הזקן של אריך אנפין; וכפי שהוזכר לעיל, שורש היסוד נמשך

ונעשה מבחי' א"א ועמ"ש בד"ה לך לך בענין אברם ואברהם שבחי' אב רם זהו ח"ע [חכמה עילאה] וניתוסף בו ה' להיות אברהם והיינו ע"י המילה כו' ע"ש.

ונעשה מבחינת אריך אנפין. ראו גם את מה שכתוב במאמר המתחיל "לך לך" בענין אברם ואברהם: בחינת "אב רם" היא חכמה עילאה, ונוספה בו האות ה', וכך נעשה אברהם; והדבר נעשה באמצעות ברית המילה וכו'. ראו שם.

23 ועמ"ש מענין המילה בד"ה למנצח על השמינית. ויובן זה ג"כ בעבודה כי ברית הוא בחי' התקשרות

וחשק ואהבה רבה שמבחי' סוכ"ע והוא בחי' בכל מאדך כמבואר לקמן

ועיינו כמה שנכתב בענין ברית המילה במאמר הפותח במילים "למנצח על השמינית". אפשר להכין זאת גם בעבודת ה': הברית היא בחינת התקשרות, כמיהה ואהבה רבה שמבחינת סוכב כל עלמין; זו בחינת "בכל מאדך", כפי שיתבאר בהמשך,

והיא בחי' רעותא דליבא שהוא בחי' כתר והתורה היא מבחי' חכמה ונתלבשה בגי' בחינות מחשבה ודבור ומעשה שצריך לקיים התורה בגי' בחי' אלו וזהו ענין שניתנה בגי' בריתות

והיא בחינת רצון הלב, שהיא בחינת כתר. התורה היא מבחינת חכמה, והיא התלבשה בשלוש בחינות: מחשבה, דיבור ומעשה, שכן יש לקיים את התורה בשלוש בחינות אלה; וזהו הטעם לכך שניתנה בשלוש בריתות,

והיינו להמשיכה בגי' עולמות ביי"ע שהם בחי' מחודומי"ע [מחשבה דבור ומעשה] ועי"ז נאמר ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואין כבוד אלא תורה כו' והיינו המשכת האצילות בביי"ע

כלומר, להמשיכה בשלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה, שהם בחינות מחשבה, דיבור ומעשה. ועל כך נאמר: "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ו"אין כבוד אלא תורה" וכו'; כלומר, המשכת האצילות לבריאה, ליצירה ולעשיה.

אבל ברית ורעותא דליבא הוא בחי' כתר שהוא המקשר ומחבר המאציל א"ס ב"ה עם הנאצלים.

אבל הברית ורצון הלב הם בחינת כתר, הקושר ומחבר את המאציל, אין סוף ברוך הוא, עם הנאצלים.

24 ועמי"ש ע"פ לעכרך בברית כו' בפי' נצבים. ולכן צריך שיקדים ברית לתורה כי הוא המשכת אור א"ס

ב"ה בחכמה ע"י הכתר ואח"כ יומשך מחכמה שהיא התורה במודומי"ע [במחשבה דבור ומעשה] ביי"ע.

ועיינו במה שנכתב על הפסוק "לעכרך בברית" וכו' בפרשת נצבים. לכן הברית צריכה לבוא לפני התורה: היא המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, אל חכמה באמצעות כתר, ולאחר מכן נמשכת מחכמה, שהיא התורה, אל מחשבה, דיבור ומעשה, [בעולמות] בריאה, יצירה ועשיה.

וזהו קרוב למה שנת' [שנתבאר] לעיל בענין ואנכי אהיה עם פיך כו' ולכן כל האומר אין לי

הדבר קרוב למה שהתבאר לעיל בענין "ואנכי אהיה עם פיך" וכו'. לכן, "כל האומר: אין לי

אלא תורה וכו' ועמי"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו' גבי חסידים הראשונים כו'

אלא תורה" וכו'. ועיינו במה שנכתב בביאור על "שישים המה מלכות" וכו', "אחת היא יונתי" וכו', בענין "חסידים הראשונים" וכו',

שמתוך כו' עיי"ש ומי"ש בדי"ה יונתי בחגוי בענין שמתחלה צ"ל קומי לך ואח"כ רעייתי כו'

"שמתוך" וכו'; עיינו שם. וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "יונתי בחגוי הסלע", בענין שמתחילה צריך להיות "קומי לך" ואחר כך "רעייתי" וכו'.

ובלקי"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים שמדיקנא תתאה דא"א דהיינו מיסוד דא"א נמשך ונעשה י"ג

ת"ד [תיקוני דיקנא] עילאה דז"א וזהו ענין שמקדימין ברית לתורה

ובלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת קדושים: מן הדיקנא התתאה של אריך אנפין, כלומר מיסוד של אריך אנפין, נמשכים ונעשים י"ג תיקוני דיקנא עילאה של ז"א. וזהו הטעם לכך שמקדימים ברית לתורה:

כי מבחי' ברית ויסוד דא"א נמשך התורה שהיא בחי' ז"א כו' שנקרא זקן שקנה חכמה כו' עיי' שמקבל מיסוד דא"א עיי' בלקי"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)].

מבחינת הברית והיסוד של אריך אנפין נמשכת התורה, שהיא בחינת ז"א וכו', הנקרא "זקן שקנה חכמה" וכו', מפני שהוא מקבל מיסוד של אריך אנפין. עיינו שם בלקוטי תורה.

(ועמ"ש סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע) ועכ"ז [ועם כל זה] הדרך שנתבאר אות ג' בענין הטעם שיקדים ברית לתורה נראה עיקר ופשוט יותר.

(ועיינו בסוף המאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע"). ואף על פי כן, הדרך שהתבאר בסעיף ג', בענין הטעם לכך שהברית קודמת לתורה, נראית עיקרית ופשוטה יותר.

וזהו ואכלת ושבעת וברכת את. ופי' בזהר פ' תרומה (דקנ"ג ע"ב) כי ושבעת היינו המשכת הרצון וכמ"ש ונשבע לחם ונהיה טובים

וזהו "ואכלת ושבעת וברכת את". הוזהר בפרשת תרומה (קנ"ג ע"ב) מפרש ש"ושבעת" פירושו המשכת הרצון, וכמו שכתוב: "ונשבע לחם ונהיה טובים",

והיינו להמשיך בחי' פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ועל ידי זה וברכת את.

כלומר, להמשיך את הבחינה של "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", ועל ידי כך "וברכת את".

והענין כי לכל חי היינו בחי' צדיק יסוד עולם כמ"ש עוד יוסף בני חי ונקי גי' כל כנ"ל

ההסבר הוא כך: "לכל חי" — "חי" הוא בחינת הצדיק, יסוד עולם, כמו שכתוב: "עוד יוסף בני חי"; והוא נקרא גם "כל", כפי שהוזכר לעיל.

וזהו לכל חי רצון הוא בחינת כתר שממנו נמשך היסוד כנ"ל בענין קונה הכל והוא המשכת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע מעולם ועד עולם

וזהו ה"רצון" של "לכל חי": בחינת כתר, שממנו נמשך היסוד, כפי שהוזכר לעיל בענין "קונה הכל"; והמשכה זו היא של אור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, "מעולם ועד עולם",

והיינו עיי' פותח את ידך שהם י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] מזלא עילאה שעל ידי זה ומשביע לכל חי רצון

וזהו על ידי "פותח את ידך", שהם י"ג תיקוני דיקנא, מזלא עילאה, שעל ידם "ומשביע לכל חי רצון".

והוא ג"כ ענין המשכת הרצון והאהבה רבה בנפש האדם בחי' רעותא דליבא ועיי' נקי' הנשמה ג"כ נשמת כל חי דפרחא מההוא חי העולמים כמ"ש בזהר פ' תרומה (דקל"ח ע"א)

וזהו גם ענין המשכת הרצון והאהבה רבה בנפש האדם, בחינת רעותא דליבא. על ידי כך נקראת הנשמה גם "נשמת כל חי", היוצאת מאותו חי העולמים, כפי שנאמר בזהר, פרשת תרומה (קלח ע"א),

שעיי' תברך את שמך היא בחי' מל' כמ"ש בזהר שם ומבואר במ"א. וזהו ענין ושבעת וברכת את. ועל ידי כך "תברך את שמך", שהיא בחינת מלכות, כפי שנאמר בזהר שם ומבואר במקום אחר. וזהו ענין "ושבעת וברכת את".

פ"י שעיי' בחי' ומשביע לכל חי רצון העליון על ידי זה וברכת את ה' את דייקא היא כלומר, על ידי הבחינה של "ומשביע לכל חי" ברצון העליון, על ידי כך "וברכת את הווי" — דווקא את, שהיא מדת מלכותו ית' להמשיך בה מבחי' סוכ"ע וכמבואר למעלה ועמ"ש מענין פותח את ידך כו' בד"ה כי ההרים ימושו וברית שלומי לא תמוט:

מידת מלכותו יתברך, להמשיך לתוכה מבחינת סובב כל עלמין, וכפי שהתבאר לעיל. וראה מה שכתוב על ענין "פותח את ידך" וכו' במאמר המתחיל "כי ההרים ימושו וברית שלומי לא תמוט".

25 ה וענין הטובה זו בונה ירושלים. והנה צ"ל דהארץ הוא בחי' מל' וירושלים הוא ג"כ מל' דאצילות וא"כ לכאורה היינו הך.

5. ופירוש "הטובה" הוא "כונה ירושלים". כעת יש להבין: הארץ היא בחינת מלכות, וגם ירושלים היא מלכות דאצילות; ואם כן, לכאורה הן דבר אחד.

ויש להקדים ענין ועל חיים חן כו' שמזכירים ג"כ בברכת הארץ ויובן ע"פ מ"ש בזהר ר"פ תזריע ע"פ גמלתהו טוב

תחילה יש לבאר את ענין "ועל חיים חן" וכו', שנזכר גם בברכת הארץ. הדבר יובן על פי מה שנאמר בזהר בתחילת פרשת תזריע על הפסוק "גמלתהו טוב"

ולא רע כל ימי חייה זמינת טב כו' ולא רע כגין דכתיב ועץ הדעת טוב ורע.

"ולא רע כל ימי חייה": "מזומנת לטוב" וכו'; "ולא רע", משום שכתוב "ועץ הדעת טוב ורע".

טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו' דאינון ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים עכ"ל [עד כאן לשונו].

"טוב" — מתי? בזמן ש"ימי השמים" מאירים עליה וכו', והם "ימי חייה", משום ש"עץ החיים" שולח לה חיים. עד כאן לשון הציטוט.

כי הנה ידוע דיש ב' בחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין] המ"ן [המ"ן נוקבין] הוא מה שהמלי' מבררת בבי"ע מק"נ [מקליפת נוגה] שהוא בחי' יש ודבר נפרד להיות נכלל בבחי' ביטול והוא ביטול היש ואח"כ נמשך מ"ד [מ"ן דוכרין]

ידוע שיש שתי בחינות: מים נוקבין ומים דוכרין. המים הנוקבין הם מה שמלכות מבררת בכריאה, ביצירה וכעשייה מתוך קליפת נוגה, שהיא בחינת ישות ודבר נפרד, כדי שייכלל בבחינת ביטול — וזהו ביטול היש. לאחר מכן נמשכים מים דוכרין,

שהוא מבחי' שם מ"ה [שם מ"ה] ביטול אמיתי לברר המ"ן [המ"ן נוקבין] עד שיוכלל באלקות ממש להיות בבחי' ביטול שבאצילות יחוד עליון איהו וחיוהי וגרמוהי חד כמ"ש בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים כו' ע"ש באריכות.

שהם מבחינת שם מ"ה — ביטול אמיתי — ומבררים את המים הנוקבין, עד שהם יכולים להיכלל ממש באלקות ולהיות בבחינת הביטול שבאצילות, ביחוד העליון, שבו "הוא וחיוהי וכליו חד", כפי שמבואר בביאור על "כי כאשר השמים החדשים" וכו'. עיינו שם בהרחבה.

26 ומבואר ג"כ במ"א על מאמר הרע"מ [הרע"א מהימנא] פ' כי תשא אבנא למשקל בה דא יו"ד דעיקר ההולדה

הוא מבחי' המ"ן [המ"ן נוקבין] רק שהמ"ד [שהמ"ן דוכרין] מבררו

במקום אחר מוסבר גם על מאמר הרע"א מהימנא, פרשת כי תשא, "אבן לשקול בה — זו יו"ד", שעיקר כוח ההולדה הוא מבחינת מ"ן נוקבין, אלא שהמ"ן דוכרין מבררים אותם;

והיינו לפי ששרשו גבוה יותר מס"ג [משם ס"ג] שבפנימיות / שבפנימית] א"ק [אדם קדמון] משא"כ מ"ד [מ"ן דוכרין] שהוא משם מ"ה [שם מ"ה] הוא רק הארה כו'

וזאת מפני ששורשם גבוה יותר, מס"ג שבפנימיות אדם קדמון, ואילו המ"ן דוכרין, שמקורם בשם מ"ה, הם רק הארה וכו';

וכמ"ש מזה בביאור ע"פ עלי באר כו' בענין מלמטה למעלה לא ידענו כו' וזהו ענין זמינת טב דהיניו ע"י שמבררת הטוב מעה"ד [מעץ הדעת] טו"ר [טוב ורע]

וכפי שמבואר על כך בביאור על "עלי באר" וכו', בעניין "מלמטה למעלה לא ידענו" וכו'. וזהו ענין "זמינת טב": כלומר, על ידי שהיא מבררת את הטוב מעץ הדעת טוב ורע,

דהיינו מק"נ [מקליפת נוגה] אשר הטוב שנתברר שרשו מס"ג [משם ס"ג] שלמעלה משם מ"ה [שם מ"ה] דז"א וע"י מתעלה הז"א לבחי' עתיק ועמ"ש בביאור ע"פ זכור את יום השבת כו' בענין והחיות נושאות את הכסא כו'.

כלומר, מקליפת נוגה; שכן הטוב שהתברר שורשו בס"ג, שלמעלה משם מ"ה של ז"א, ועל ידי כך ז"א מתעלה לבחינת עתיק. ראו גם מה שנכתב בביאור על "זכור את יום השבת" וכו', בעניין "והחיות נושאות את הכיסא" וכו'.

27 ומ"ש ולא רע היינו שאין שום תערובות בהבירור ע"ד מ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] בענין צדיק וטוב לו שהרע נהפך לטוב ממש ע"י פ"י [פרק י' / פרשה י'].

ומה שנאמר "ולא רע" פירושו שאין בבירור שום תערובת כלל, בדומה למה שנכתב בספר של בינונים בעניין "צדיק וטוב לו": הרע נהפך לטוב ממש; ראו פרק י'.

אך הכח לבירור זה הוא דייקא ע"י המשכה מז"א כי האיש דרכו לכבש כו' שע"י כח והארה זו מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] הנמשך ומתלבש במלי' ע"י מבררת בבי"ע וכנ"ל בענין ברכת הזן וברכת הארץ כו' אבל הכוח לבירור זה בא דווקא על ידי המשכה מז"א, שהרי "דרכו של האיש לכבוש" וכו': באמצעות כוח והארה אלה, מבחינת חכמה עילאה הנמשכת ומתלבשת במלכות, היא מבררת בבריאה, ביצירה ובעשיה, כפי שהוזכר לעיל בענין ברכת "הזן" וברכת הארץ וכו'.

וזהו בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה כו' וזהו דאינון ימי חייה כי סיהרא לית לה מגרמה כלום וזהו "בזמן שימי השמים מאירים עליה" וכו'; וזהו "שהם ימי חייה", שהרי ללבנה אין משלה כלום.

ולכן דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] לא היו לו חיים רק שנמשך לו מז"א שנקרא עץ החיים כו' וזהו ענין ועל חיים חן וחסד שחוננתנו כו'.

ולכן לדוד המלך, עליו השלום, לא היו חיים משל עצמו, אלא רק מה שנמשך אליו מז"א, הנקרא עץ החיים וכו'. וזהו ענין "ועל חיים, חן וחסד שחוננתנו" וכו'.

28 והנה כשהמלי יורדת ומתלבשת לברר ק"נ [קליפת נוגה] אזי נק' גם היא בשם עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע]

לגבי ז"א שאינו יורד ומתלבש למטה

והנה, כאשר מלכות יורדת ומתלבשת כדי לברר את קליפת נוגה, גם היא נקראת אז "עץ הדעת טוב ורע" ביחס לז"א, שאינו יורד ומתלבש למטה;

אבל אחר הבירור שביררה הטוב מן הרע ומעלה אותו בבחי' מ"ן [מ"ן נוקבין] באצילות ע"ז נאמר גמלתהו טוב ולא רע

אבל לאחר הבירור, כשהיא ביררה את הטוב מן הרע ומעלה אותו בבחינת מ"ן לאצילות, על כך נאמר: "גמלתהו טוב ולא רע".

וזהו ענין הטובה זו בונה ירושלים כי הגם שהארץ הוא ג"כ בחי' מלי אך הוא בחי' ארץ דמפקא מזון לברר ק"נ [קליפת נוגה] כו'

וזהו פירוש "הטובה — זו בונה ירושלים". שהרי אף שהארץ היא גם כן בחינת מלכות, היא בחינת "ארץ דמפקא מזון", המבררת את קליפת נוגה וכו';

אבל ירושלים זהו בעלותה באצילות להעלות מ"ן [מ"ן נוקבין] קרבנות כו' וזהו בחי' הטובה דהיינו שכבר עלתה מהתלבשותה בעה"ד [בעץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] כו'

אבל ירושלים היא [מלכות] כשהיא עולה לאצילות כדי להעלות מ"ן, את הקרבנות וכו'. וזהו בחינת "הטובה", כלומר, היא כבר עלתה מהתלבשותה בעץ הדעת טוב ורע וכו'.

ועיין מזה בזהר פ' תשא (דק"צ ע"א) ע"פ והיה באחרית הימים כו' ואפיק הר בית ה' דא טוב בלא רע וכמ"ש בגמרא וכן הוא אומר ההר הטוב כו'.

ועיינו בעניין זה בזהר, פרשת תשא (דק"צ ע"א), על הפסוק "והיה באחרית הימים" וכו': "ואפיק הר בית ה' — דא טוב בלא רע". וכמו שנאמר בגמרא: "וכן הוא אומר ההר הטוב" וכו'.

וזהו ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו דהיינו שע"ז נמשך ומתחבר אור הסוכ"ע שהוא א"ס ב"ה להאיר באצילות ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

וזהו ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו: כלומר, באמצעות זאת נמשך ומתחבר אור הסוכ"ע כל עלמין, שהוא אין סוף ברוך הוא, להאיר באצילות — באור ממלא כל עלמין.

וזהו ענין גמלתהו טוב וכנ"ל שנמשך תוספת אור בז"א מבחי' שלמעלה גם מעץ החיים וכמ"ש בזהר שלח

וזהו ענין "גמלתהו טוב", כנזכר לעיל: נמשכת תוספת אור לז"א מבחינה שלמעלה אפילו מעץ החיים, וכמו שנאמר בזהר, פרשת שלח

(דקנ"ט ע"ב) ע"פ היש בה עץ אם אין שבחי' אין הוא מה שלמעלה מעץ החיים

(דקנ"ט ע"ב), על הפסוק "היש בה עץ אם אין": בחינת "אין" היא מה שלמעלה מעץ החיים.

כי עץ החיים הוא בחינת חכמה כמ"ש והחכמה תחיה וכתוב והחכמה מאין תמצא שהחכמה נק' יש מאין לגבי בחי' זו שהוא מה שאינו מושג כלל ולמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות חד ולא בחושבן כו'

כי עץ החיים הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: "החכמה תחיה", וכן כתוב: "והחכמה מאין תמצא". החכמה נקראת "יש מאין" ביחס לבחינה זו, שאינה מושגת כלל ונעלית הרבה מעל סדר ההשתלשלות — "אחד ולא בחשבון" וכו'.

והוא בחי' חיי החיים כי עמך מקור חיים ועמ"ש סד"ה שמע ישראל בענין את החיים ואת הטוב.

וזהו בחינת חיי החיים, ככתוב: "כי עמך מקור חיים". ועיין גם במה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "שמע ישראל", בענין "את החיים ואת הטוב".

29 ופי' היש בה עץ אם אין היינו שהארץ מקבלת מבחי' אין שלמעלה מהחכמה כי נעוץ תחלתן בסופן

ופירוש "היש בה עץ אם אין" הוא שהארץ מקבלת מבחינת אין שלמעלה מחכמה, שהרי "נעוץ תחילתן בסופן",

והיינו ע"י בירור הנ"ל דעולם התהו שממשיך מלמעלה מעלה כו' והנה עיקר עלייה זו בשבת וזהו ענין לחם משנה.

כלומר, באמצעות בירור עולם התהו שנזכר לעיל, הממשיך מלמעלה מעלה וכו'. והנה, עיקר עלייה זו הוא בשבת, וזהו ענין לחם משנה.

ואחכ"ז [ואחר כל זה] יובן ג"כ ענין ענין לחם משנה דשבת דהיינו שבשבת הוא בחי' חיבור והתכללות ב' הלחמים הנ"ל דלחם מן השמים ולחם מן הארץ שהוא בחי' חיבור יחו"ע [יחודא עילאה] ויחו"ת [יחודא

תתאה]

לאחר כל זאת יובן גם ענין לחם משנה של שבת: בשבת יש חיבור והתכללות של שני הלחמים שהוזכרו לעיל — לחם מן השמים ולחם מן הארץ — שהוא חיבור יחודא עילאה ויחודא תתאה;

דהיינו שיחוי"ע [שיחודא עילאה] ויחוי"ת [ויחודא תתאה] שוין כאחד וכענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו וכי"ה בזהר ויחי (דרמ"ו ע"א)

כלומר, יחודא עילאה ויחודא תתאה שווים כאחד, כעניין "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו". וכן הוא בזהר, ויחי (דרמ"ו ע"א):

מאשר שמנה לחמו דא לחם שבת כו' מאי לחם משנה אלא תרי לחם לחם מן השמים ולחם מן הארץ כו' "מאשר שמנה לחמו" — זהו לחם שבת וכו'. מהו לחם משנה? שני לחמים: לחם מן השמים ולחם מן הארץ וכו',

ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עילאה וכ"כ [וכן כתב] בזהר בראשית (דמ"ז ע"ב) מאן דהוה לחם עוני אתהדר למהוי לחם פנג כו'

"ובשבת נכלל לחם התחתון בלחם העליון". וכך כתוב בזהר, בראשית (מ"ז ע"ב): "מי שהיה לחם עוני, חזר להיות לחם פנג" וכו'.

כי לחם עוני זהו יחוי"ת [יחודא תתאה] בחי' הודאה לחם מן הארץ ולחם פנג זהו לחם מן השמים יו"ע [יחודא עילאה] בחי' ברכה ובשבת הוא יחוי"ת [יחודא תתאה] ג"כ במדרגת יחוי"ע [יחודא עילאה] והטעם לזה

כי לחם עוני הוא יחודא תתאה, בחינת הודאה, לחם מן הארץ; ולחם פנג הוא לחם מן השמים, יחודא עילאה, בחינת ברכה. ובשבת גם יחודא תתאה הוא בדרגת יחודא עילאה. והטעם לכך:

כי בששת ימי המעשה הוא הירידה וההתלבשות בכי"ע לברר והיינו ע"י המשכה מלמעלה למטה שמבחי' לחם מן השמים

כי בששת ימי המעשה יש ירידה והתלבשות בכי"ע כדי לברר, כלומר, באמצעות המשכה מלמעלה למטה, מבחינת לחם מן השמים

ויחוי"ע [ויחודא עילאה] נמשך בבחי' ארץ ויחוי"ת [ויחודא תתאה] לברר ועכשיו זהו ענין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום וכמ"ש לעיל בענין ברכה והודאה דיחוי"ע [דיחודא עילאה] זהו בחי' ברכה

והייחוד העליון נמשך בבחינת ארץ, כלומר בבחינת הייחוד התחתון, כדי לברר. וזהו עכשיו עניינה של החובה המוטלת על האדם לברך מאה ברכות בכל יום, כפי שהוסבר לעיל בעניין הברכה וההודאה: הייחוד העליון הוא בחינת ברכה,

והיינו המשכה מא"ס ב"ה בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות וכל א' כלולה מיוד כו' והמשכה זו נמשך בבחי' מלי ויחוי"ת [ויחודא תתאה] וזהו א"ת [אל תקרי] מה אלא מאה

כלומר, המשכה מאין סוף ברוך הוא אל עשר ספירות דאצילות, שכל אחת מהן כלולה מעשר וכו'; והמשכה זו נמשכת בבחינת מלכות וכיחוד התחתון. וזהו "אל תקרי מה אלא מאה",

וזהו ענין ויהיו חיי שרה מאה שנה כו' ואח"כ בשבת הוא בחי' עליות ולכן בשבת בורר אסור ועלייה זו הוא למעלה מעלה בא"ס ב"ה בחי'

וזהו ענין "ויהיו חיי שרה מאה שנה" וכו'. ואחר כך, בשבת, יש בחינת עליות; לכן אסורה בשבת מלאכת בורר. והעלייה הזאת היא למעלה-למעלה, אל אין סוף ברוך הוא, לבחינת

כי עמך מקור חיים עד שיחוי"ע [שיחודא עילאה] ויחוי"ת [ויחודא תתאה] מתכללים יחד וכענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כמ"ש במ"א בביאור ע"פ זכור את יום השבת כו' ע"ש באריכות

"כי עמך מקור חיים", עד שהיחוד העליון והיחוד התחתון נכללים יחד, בדומה לכך ש"זכור" ו"שמור" נאמרו דיבור אחד, כפי שנתבאר במקום אחר בביאור על הפסוק "זכור את יום השבת" וכו'. עיינו שם בהרחבה.

ויוכן זה ע"ד לעי"ל [לעתיד לבוא] ליום שכולו שבת ומנוחה שיהיה גילוי מבחי' סוכ"ע ממש הרי שמים וארץ שהן ג"ע [גן עדן] עליון ותח תון בטלים שניהם לגבי בחי' זו וע"כ אין אז התחלקות ב' בחי'

הדבר יובן על דרך העתיד לבוא, "ליום שכולו שבת ומנוחה", כאשר תתגלה ממש בחינת סוכ"ע כל עלמין. הרי השמים והארץ, שהם גן עדן העליון וגן עדן התחתון, בטלים שניהם לגבי בחינה זו; ולכן לא תהיה אז חלוקה לשתי בחינות,

כמו בג"ע [בגן עדן] שיש ב' בחי' ג"ע [גן עדן] דהיינו ג"ע [גן עדן] העליון הנקרא שמים וגן עדן התחתון הנקרא ארץ כנודע מפסוק מי לי בשמים כו'

כפי שיש בגן עדן שתי בחינות: גן עדן העליון, הנקרא שמים, וגן עדן התחתון, הנקרא ארץ, כידוע מן הפסוק "מי לי בשמים" וכו'.

והיינו לפי שבג"א [שבגבולי אלכסון] הגילוי מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ע"כ יש הפרש והבדל בין בחי' שמים לבחי' ארץ אבל לגבי בחי' סוכ"ע שניהן שוין ועמ"ש מזה בפ' שלח ע"פ אני דפ' ציצית.

הסיבה לכך היא שבגן עדן הגילוי הוא מבחינת ממלא כל עלמין, ולכן יש הבדל והבחנה בין בחינת שמים לבחינת ארץ. אולם ביחס לבחינת סוכ"ע כל עלמין שתיהן שוות. ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת שלח, בביאור על "אני [הוי"] שבפרשת ציצית.

ועדי"ז הוא ענין לחם משנה דשבת שבי' הלחמים דלחם מן השמים ולחם מן הארץ הם מתכללים כאחד ממש ע"י העליות דשבת וכמ"ש במ"א ס"פ בשלח:

וכך גם עניין לחם משנה של שבת: שני הלחמים — לחם מן השמים ולחם מן הארץ — נכללים ממש כאחד באמצעות העליות של שבת, כפי שנתבאר במקום אחר בסוף פרשת בשלח.

30 ו ומעתה יש לבאר ענין הברכה בכלל. דהנה המפרשים והבחיי פ' עקב הקשו כי כיון שהוא ית' מקור

הברכה וכל הברכות הן משתלשלות ממנו כל הנמצאים המברכים אותו אין כל ברכותיהם כדאי לו

6. מעתה אפשר לבאר את עניין הברכה בכלל. המפרשים ורבנו בחיי בפירושו לפרשת עקב הקשו: מאחר שהוא יתברך מקור הברכה, וכל הברכות משתלשלות ממנו, אין כל הברכות שמברכים אותו הנבראים ראויות לו,

כי הוא הנמצא הקדמון שהמציא הנמצאים כלם ומציאותם אינה אלא ממציאותו ומציאותו הספיק בעצמו לא יצטרך לזולתו כלל.

שהרי הוא המצוי הקדמון שהמציא את כל הנמצאים, ומציאותם אינה אלא ממציאותו; מציאותו מספקת לעצמה, ואינה זקוקה כלל לדבר מלבדו.

וא"כ אם יברכוהו כל היום וכל הלילה מה יתרבה בכך או מה יתנו לו או מה מידם יקח.

ואם כן, אם יברכו אותו כל היום וכל הלילה, מה יתרבה בכך? או מה יתנו לו, או מה ייקח מידם?

והנה בגמרא פ"ט דב"מ [דבבא מציעא] (דף קי"ד ע"ב) אמרו יצא הקדש שא"צ [שאין צריך / שאינו צריך] צדקה אבל

צריך ברכה בארו החכמים ז"ל [זכרוננו לברכה / זכרונם לברכה] בפירוש כי ההקדש צריך ברכה

והנה בגמרא, בפרק ט' של כבא מציעא (עמ' 114ב), נאמר: "יצא הקדש, שאינו צריך צדקה אבל צריך ברכה". חכמינו ז"ל פירשו במפורש שהקדש צריך ברכה,

אבל אינו צריך צדקה ומפורש אמרו בברכות פ"ג [פרק ג'] אמר לו ישמעאל בני ברכני וכן במסכת שבת

פ"ט אמר הקב"ה למשה היה לך לעזרני והוא ענין הברכה.

אך אינו צריך צדקה. וכן אמרו במפורש בברכות, בפרק ג': "אמר לו: ישמעאל בני, ברכני"; וכן במסכת שבת, בפרק ט': "אמר הקב"ה למשה: היה לך לעזרני" — וזהו ענין הברכה.

(ועיין מזה בספר עה"ק [עבודת הקודש] בהקדמה ובתוך הספר ח"ב [חלק ב'] פ"ז [פרק ז']). שהענין הוא להמשיך הברכה מן המקור שהוא אור א"ס ב"ה אל כבודו וזיו יקריה.

(ועיינו בעניין זה בספר Avodas HaKodesh, בהקדמה ובתוך הספר, חלק ב', פרק ז'). עניין הברכה הוא להמשיך את הברכה מן המקור, שהוא אור אין סוף ברוך הוא, אל כבודו וזיו יקרו;

דהיינו מבחינת סוכ"ע בבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ועיין ברע"מ [ברעיא מהימנא] ר"פ עקב והיינו כמ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש כו' כי יש ב' מיני המשכות מאור א"ס ב"ה. האחד היא בבחינת א"ס ממש.

כלומר, מבחינת סוכ"ע כל עלמין אל בחינת ממלא כל עלמין. ועיינו ברעיא מהימנא בתחילת פרשת עקב. וזהו כפי שמבואר בביאור על "יביאו לבוש" וגוי: יש שתי דרכים שבהן נמשכת אור אין סוף ברוך הוא. הראשונה היא בבחינת אין סוף ממש;

31 והשנית בבחי' גבול ומדה. דהיינו בחי' רצון עליון הסוכ"ע זהו מה שהוא ית' מאיר בבחי' א"ס ויש בחי' צמצום ומקום פנוי

והשנייה היא בבחינת גבול ומידה. כלומר, בחינת הרצון העליון, סוכ"ע כל עלמין, היא האופן שבו הוא יתברך מאיר בלי גבול; ויש גם בחינת צמצום ומקום פנוי,

שהוא הסתלקות בחי' א"ס להיות בחי' זו כבחי' העלם ושללא יאיר בבחי' גילוי אלא בגבול ומדה והיא ראשית הגילוי בחכמה וכולם בחכמה עשית כו' ע"ש.

שהוא הסתלקות בחינת האין-סוף, כדי שבחינה זו תהיה בהעלם ולא תאיר בגילוי אלא בגבול ובמידה; וזו תחילת הגילוי בחכמה — "כולם בחכמה עשית" וגוי. עיינו שם.

32 ובמ"א נתבאר שזהו ענין ב' הפסוקים את השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו.

במקום אחר מוסבר שזהו ענינם של שני הפסוקים: "את השמים ואת הארץ אני ממלא" ו"כל הארץ מלאה כבודו".

וכ"ה בספר עה"ק [עבודת הקודש] ח"א [חלק א'] רפ"ח בשם הראשונים וז"ל [וזה לשונן] אין סוף הוא שלמות מבלי חסרון ואם תאמר שיש

וכך גם בספר עבודת הקודש, חלק א, תחילת פרק ח, בשם הראשונים; ואלה לשוננו: "אין סוף הוא שלמות שאין בה חסרון. ואם תאמר שיש לו

לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלמותו כו' והגבול הנמצא ממנו תחלה הם הספירות כו' עכ"ד [עד כאן דבריו].

כוח בלי גבול, אך אין לו כוח בגבול, אתה מחסר את שלמותו" וכו'. "והגבול הראשון הנמצא ממנו הוא הספירות" וכו'. עד כאן לשונו.

33 והיינו הכלים דע"ס [דעשר ספירות]. וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] רס"י [ריש סימן] כ' [כתב] ד"ה איהו וחיהי חד. ובמא"א [ובמאורי אור] אות גימל ס"ה גבול

כלומר, הכלים של עשר הספירות. וכפי שכתוב באגרת הקודש, בתחילת סימן כ', בקטע הפותח במילים "הוא וחיהי חד". וכן במאורי אור, אות ג', סעיף ה': "גבול:

מצד הדינים הנותנים קו המדה וגבול לכל דבר עד פה תבא גם המלכות נקי' כך כו' עכ"ל [עד כאן לשונו] וכוה פ"י בפרדס ערך גבול.

מצד הדינים, הנותנים קו מידה וגבול לכל דבר — "עד פה תבוא"; גם מלכות נקראת כך וכו', עד כאן לשונו. וכך פירש גם בפרדס, בערך "גבול".

34 ועמ"ש בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב ומספר שמבחינת מלכות נמשך בחי' המספר שהוא הגבול.

וראה גם את הנכתב בביאור על "מי מנה עפר יעקב ומספר": ממדרגת מלכות נמשכת בחינת המספר, שהיא גבול;

אלא שמספר זה יוכל להיות בבחי' אשר לא יספר והיינו ע"י ההמשכה מא"ס ב"ה מה שמאיר בבחי' א"ס כשנמשך מבחינה זו בבחי' מלכות. ועד"ז יובן ענין הברכה כו'.

אלא שמספר זה יכול להיות בבחינת "אשר לא יספר", כלומר, באמצעות המשכה מאין סוף ברוך הוא של מה שמאיר בבחינת אין-סופיות, כאשר הוא נמשך מבחינה זו אל בחינת מלכות. וכך יובן גם ענין הברכה וכו':

דהיינו שהברכה היא להמשיך מבחינת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע מה שמאיר בלי גבול שמאיר תוספת אור (בחי' אור)

כלומר, הברכה היא המשכה מבחינת אור אין סוף ברוך הוא, סוכב כל עלמין, של מה שמאיר בלי גבול, כך שיאיר אור נוסף (בחינת אור)

בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ועמ"ש מזה ע"פ לבכתני אחותי כלה ובהביאור שם נז' [נזכר] ג"כ מענין בי בחי' הארות הנ"ל שבבחי' א"ס ושבבחי' גבול ושזהו פ"י כי אל דעות הוי' בי דעות כו' ע"ש.

אל בחינת ממלא כל עלמין. וראה גם את הנכתב על כך על "לפכתני אחותי כלה"; ובביאור שם מוזכר גם ענין שתי בחינות ההארה האמורות — בחינת אין-סוף ובחינת גבול — ושזהו פירוש "כי אל דעות הוי'": שתי דעות וכו'. עיין שם.

35 ועמ"שכפ"י ש או ידיכם קדש וברכו את הוי' בד"ה צאינה וראינה ובביאור ע"פ מים רבים כפ' תולדות בענין מאה ברכות.

ועיינו במה שנכתב על פירוש "נישא את ידינו בקודש ונברך את הוי'", במאמר המתחיל "צאינה וראינה", וכן בביאור על "מים רבים" בפרשת תולדות, בענין מאה ברכות.

ובד"ה הבאים ישרש נתבאר פ"י ברוך מלשון בריכה שהוא המשכה מהעלם אל הגילוי וכ"כ [וכן כתב] הבחי' פ' עקב

ובמאמר המתחיל "הבאים ישרש" מבואר שפירוש המילה "ברוך" קשור למילה "בריכה", והיא מבטאת המשכה מן ההעלם אל הגילוי; וכך כתב גם רבנו בחיי בפרשת עקב.

א"כ לפי זה שייך לשון ברוך גם על בחי' סוכ"ע דהיינו שיהא נמשך מההעלם אל הגילוי. שזהו ענין ברוך ובריכה.

אם כן, לפי זה, אפשר לומר "ברוך" גם על בחינת סוכב כל עלמין: הכוונה היא שימושך מן ההעלם אל הגילוי. זהו ענינן של "ברוך" ו"בריכה".

36 ועמ"ש מזה ע"פ ובשנה הרביעית יהי [יהיה] כל פרי קדש הלולים. ובד"ה בשעה שהקדימו שצ"ל עושי דברו כי לך הוי' הגדולה כו'

ועיינו במה שנכתב על כך בענין "ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש להלולים", ובמאמר המתחיל "בשעה שהקדימו", שבו מבואר שצריכים להיות "עושי דברו", שהרי "לך, הוי', הגדולה" וכו'.

ע"ש ובד"ה משה ידבר בענין לאתקנא רזא דשמייה. וסד"ה בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה בענין הלל.

עיינו שם; וכן במאמר המתחיל "משה ידבר", בענין תיקון סוד שמו; ובסוף המאמר המתחיל "בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה", בענין ההלל.

37 וסדיה מזוזה מימין בענין יהא שמיה הגדול מבורך. ומ"ש מזה בד"ה אני ה' אלקיכם דפ' ציצית

ובסוף המאמר המתחיל "מזוזה מימין", בעניין "יהא שמיה הגדול מבורך". ומה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אני הוי' אלקיכם" שכפרשת ציצית,

ובד"ה בשלח פרעה בענין ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם כו'. והכח הזה באדם להמשיך ע"ז אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך.

ובמאמר המתחיל "בשלח פרעה", בעניין "ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם" וכו'. ועל הכוח הזה שבאדם להמשיך, אמרו חז"ל: "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

דהיינו משום דלגבי סוכ"ע הכל אין ערוך כ"ו ע"כ גם ברכת הדיוט כו' וכמ"ש בד"ה אלה מסעי אך היינו עיי' הביטול שיש בכל אי למס"נ [למסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע] כו':

כלומר, משום שלגבי אור אין סוף הסובב כל עלמין אין לשום דבר ערך וכו', לכן גם ברכתו של הדיוט וכו', כפי שנכתב במאמר המתחיל "אלה מסעי". אך הדבר נעשה באמצעות הביטול שיש בכל אחד, [המוכנות] למסירות נפש בקריאת שמע וכו'.

38 קיצור (א) ענין משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן כי במן נאמר אשר לא ידעון אבותיך עיין במדרש רבות רפ"א.

תקציר. (א) עניין "משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן": שהרי על המן נאמר "אשר לא ידעון אבותיך" — עיין במדרש רבה, בתחילת פרק א'.

כי לחם מן הארץ עה"ד [עץ הדעת] חטה היתה שבו ועל ידו נמשך הדעת הוא מה שמתברר ממה שנפל בשבה"כ [בשבירת הכלים] וע"ז נאמר כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם דתיקון

כי הלחם מן הארץ הוא עץ הדעת — "חיטה הייתה" — שבו ועל ידו נמשכת הדעת; הוא מה שמתברר ממה שנפל בשבירת הכלים. ועל כך נאמר: "כי לא על הלחם לבדו חי האדם של עולם התיקון,

כי על כל מוצא פי היינו מקור פי הוי' שהוא מבחי' עקודים ששרשם מפה דא"ק [דאדם קדמון] ומשם שורש המן שנמשך ע"י טלא דבדולחא שבמו"ס [שבמוחא סתימאה]

"כי על כל מוצא פי" — כלומר, מקור פי הוי', שהוא מבחינת עקודים, ששורשם מפיו של אדם קדמון; ומשם שורש המן, הנמשך על ידי טלא דבדולחא שבמוחא סתימאה.

והוא המזון להיות חכמה והוא בחי' שלמעלה משכח"כ [משבירת הכלים] כמ"ש ימותו ולא בחכמה ולכן היה זה המזון של דור דעה שקיבלו התורה דמחכמה נפקת פב"פ [פנים בפנים].

והוא המזון המביא לידי חכמה, והוא בחינה שלמעלה משבירת הכלים, ככתוב: "ימותו ולא בחכמה". לכן זה היה מזונם של דור דעה, שקיבלו את התורה, ש"מחכמה נפקת", פנים אל פנים.

39 וזהו אשר לא ידעון אבותיך שהם מבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] ונאמר ושמי הוי' חכמה עילאה לא נודעתי להם.

וזהו "שלא היו מוכרים לאבותיך", שכן הם שייכים לבחינת חסד, גבורה ותפארת; ועל כך נאמר: "ובשמי הוי'" — חכמה עילאה — "לא נודעתי להם".

ומ"מ גם כדי להיו' [להיות] המשכת ח"ע [חכמה עילאה] צ"ל ברכה והמשכה. וברכה זו תיקן משה ועמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש:

ובכל זאת, גם כדי שתהיה המשכה של חכמה עילאה דרושה ברכה והמשכה; ואת הברכה הזאת תיקן משה. ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "ועשית בגדי קודש".

40 (ב) וענין ארץ דמפקא מזון הוא ע"י כח הצומח שבה והיינו ע"י שרשה מעולם התהו עמ"ש בד"ה האזינו השמים וע"י שמכררת הניצוצים שנפלו משכח"כ [משבירת הכלים] שהוא ענין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ועי"ז אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] פקדת ארץ כו'

(ב) עניינה של "ארץ המוציאה מזון" הוא שהדבר נעשה באמצעות כוח הצמיחה שבה, כלומר, מכוח שורשה בעולם התהו — ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "האזינו השמים" — וכן באמצעות כירור הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים, שהוא עניין של אתערותא דלתתא; ועל ידי כך מתעוררת אתערותא דלעילא: "פקדת ארץ" וכו'.

ולכן ברכה זו תיקן יהושע משא"כ מן שהוא טל זהו בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] ועמ"ש סד"ה ואתחנן. ולכן ברכת הארץ מתחלת בהודאה נודה לך. ומסתיימת בברכה דהיינו מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין]:

לכן תיקן יהושע ברכה זו; ואילו המן, שהוא טל, הוא בחינה של אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא. וראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ואתחנן". לכן ברכת הארץ פותחת בהודאה: "נודה לך", ומסתיימת בברכה — כלומר, מ"ן ומ"ד: מים נוקבין ומים דוכרין.

41 (ג) ולכן צריך שיזכור בה ברית ותורה. כי בהן ועל ידן נמשך מבחינת מן וטל דברכת הזן שהוא פנימית

התורה בבחי' ארץ להיות פקדת ארץ

(ג) לכן צריך להזכיר בה ברית ותורה. שכן בהן ועל ידן נמשכת ההשפעה מבחינת המן והטל של ברכת "המכלכל", שהיא פנימיות התורה, אל בחינת הארץ, כדי שהי' "יבקר את הארץ".

וצריך שיקדים ברית לתורה כי כן הסדר מלמטה למעלה ועי' זח"ב [זהר חלק ב'] ר"פ בשלח (דמ"ד סע"א [סוף עמוד א']) ואקדים ב"נ [בר נש]:

וצריך להקדים ברית לתורה, שכן זהו הסדר מלמטה למעלה. ועיינו בזהר, חלק ב, תחילת פרשת בשלח (דף מד, סוף ע"א): "ואקדים ב"נ" — אדם מקדים תחילה.

42 (ד) עוי"ל [עוד יש לומר] כי בחי' יסוד ברית שהוא כח ההשפעה שרשו נמשך מהכתר ועמ"ש בביאור דאלה מסעי.

(ד) אפשר לומר עוד, שבחינת יסוד, הברית, שהיא כוח ההשפעה, שורשה נמשך מכתר. ועיינו במה שנכתב בביאור "אלה מסעי".

ולכן נאמרו בו י"ג בריתות ששרשן מיג"מ [מייג מדות] דא"א וע"כ צריך שיקדימו לתורה דמחכמה נפקת ומשם נמשך השפע אל יג"מ [ייג מדות] שהתורה נדרשת בהן ששרשן מיג"מ [מייג מדות] הנ"ל.

לכן נאמרו בו שלוש עשרה בריתות, ששרשן בשלוש עשרה המידות של אריך אנפין; ולכן יש להקדים אותו לתורה, ש"מחכמה נפקת", ומשם נמשכת ההשפעה אל שלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן, ששרשן בשלוש עשרה המידות הנ"ל.

וזהו ואכלת ושבעת כמ"ש שבע רצון ועיין בפרדס ערך רצון. ועי"ז וברכת. עד טוב עין הוא יברך.

וזהו "ואכלת ושבעת", כמו שנאמר "שבע רצון"; ועיינו בפרדס, בערך "רצון". ועל ידי כך מתקיים "וברכת" — עד "טוב עין הוא יברך".

ופי' וברכת א"ת האותיות מא' עד תי"ו שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]: (ה) וענין הטובה זו בונה ירושלים כעיר שחוכרה לה יחדו ועמ"ש בד"ה יו"ט [יום טוב] של רי"ה [ראש השנה] היינו כי הגם דכל הארץ מפקא מזון

ופירוש "וברכת את" הוא: האותיות מאל"ף ועד תי"ו, בחינת ממלא כל עלמין. (ה) ופירוש "הטובה" הוא "בונה ירושלים" — "כעיר שחוכרה לה יחדו". ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "יום טוב של ראש השנה". כלומר, אף שכל הארץ מוציאה מזון,

אך עיקר ההעלאה הוא ע"י הקרבנות שבהמ"ק [שבית המקדש] ששם עיקר הבירור דבכמה אתברירו וכמ"ש במ"א בענין פתח במזבח וסיים בשלחן

עיקר ההעלאה, עם זאת, נעשה באמצעות הקרבנות שבבית המקדש, ששם עיקר הבירור, כי "בכמה אתברירו"; וכפי שנתבאר במקום אחר בעניין "פתח במזבח וסיים בשולחן".

כי הגם דשולחנו של אדם מכפר עליו במקום מזבח. אינו דומה ממש למזבח שהרי תפלות כנגד תמידין תקנום כו' וקודם התפלה אסור לאכול.

שהרי אף ששולחנו של אדם מכפר עליו במקום מזבח, אין הוא דומה ממש למזבח: "תפילות כנגד תמידין תקנום" וכו', ולפני התפילה אסור לאכול.

הרי בירור דשולחן אינו דומה לבירור דמזבח כי בשולחן הבירור ע"י בינה ובמזבח ע"י חכמה כח מה. הרי שהבירור שבשולחן אינו דומה לבירור שבמזבח: בשולחן הבירור נעשה באמצעות בינה, ואילו במזבח — באמצעות חכמה, כוח מה.

לכן ע"י הבירור בתכלית הטוב בלי שום תערובות ולהיות מתהפכא חשוכא לנהורא ממש ע"ד הביטול דחכמה שהוא ונחנו מה ממש וזהו ענין וצדיק וטוב לו בסש"ב [בספר של בינונים] פרק יו"ד.

לכן באמצעות כך הבירור נעשה בתכלית הטוב, בלי שום תערובת, עד שהחושך מתהפך ממש לאור, בדומה לביטול של חכמה, שהיא "ונחנו מה" ממש. וזהו ענין "צדיק וטוב לו" בספר של בינונים, פרק י'.

וזהו גמלתהו טוב. וע"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג [הזהר חלק ג] אמור (ד"ק ע"ב) וירא (דק"ב) בענין פי' הפסוק אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי אזי דוקא ותהי לי לאשה.

וזהו "היא גומלת לו טוב". ועיינו במקום אחר, על מאמר הזהר חלק ג, אמור (דף ק ע"ב), [ו] וירא (דף קיב), בביאור הפסוק "אחותי בת אבי היא, אך לא בת אמי" — ואז דווקא "ותהי לי לאשה".

וזהו ההר הטוב הזה והלבנון שמלבין כו' ע"י ההמשכה מבחי' אין עמ"ש בענין לבנון בד"ה האזינו השמים ועמ"ש ע"פ עלי באר וסד"ה קול דודי בענין מקפץ על הגבעות.

וזהו "ההר הטוב הזה והלבנון", שמלבין וכו', באמצעות ההמשכה מבחינת אין. ראו מה שכתוב בענין לבנון במאמר המתחיל "האזינו השמים"; וכן ראו מה שכתוב על "עלי באר", ובסוף המאמר המתחיל "קול דודי", בענין "מקפץ על הגבעות".

גם פיי הטובה שלשם נמשך כל טוב העליון עיין ברבות ר"פ קדושים בענין ציון והיינו עיי שהיא טובה דהיינו כלי ריקן בבחי' ביטול וחותם שוקע

גם פירוש "הטובה" הוא שכל הטוב העליון נמשך לשם. עיינו במדרש רבה, תחילת פרשת קדושים, בעניין ציון. והיינו מפני שהיא "טובה", כלומר כלי ריקן בבחינת ביטול וחותם שוקע;

דהיינו בחינת ירושלים יראה שלם ועמ"ש מזה בד"ה וכל בניך למודי הוי' ועיין במא"א [במאורי אור] אות טי"ת ססע"י [סוף סעיף] ה' שזהו כלי לקבל בחינת האור

כלומר, בחינת ירושלים — יראה שלם. ועיינו כמה שכתוב על כך במאמר המתחיל "וכל בניך לימודי הוי'"; וכן ראו מאורי אור, אות ט', סוף סעיף ה', שזהו כלי לקבל את בחינת האור,

כי טוב ועמ"ש בד"ה וישב יעקב בענין כי תהיו לי ארץ חפץ ועיין זח"ג [זהר חלק ג] בהר (דק"י ע"ב) ע"פ ועשה טוב שכן ארץ ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם ואזי נקי הטובה.

כי טוב. ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "וישב יעקב" בעניין "כי תהיו לי ארץ חפץ"; וכן ראו בזהר חלק ג, בהר (דף קי ע"ב), על הפסוק "ועשה טוב שכן ארץ", וברמ"ז שם. ואז היא נקראת "הטובה".

והנה לחם משנה דשבת היינו שמתחברים לחם מן השמים ולחם מן הארץ ועיין במא"א [במאורי אור] אות למ"ד סכ"א:

והנה לחם משנה של שבת פירושו שמתחברים לחם מן השמים ולחם מן הארץ. ועיינו במאורי אור, אות ל', סעיף כ"א.

43 (ו) וכללות פיי וברכת את הוי' היינו להמשיך הברכה בממכ"ע [בממלא כל עלמין] מבחי' סוכ"ע או ברכה מלשון בריכה להמשיך בחינת סוכ"ע מהעולם אל הגילוי:

(ו) בכללות, פירוש "וברכת את הוי'" הוא להמשיך את הברכה בממלא כל עלמין מבחינת סוכב כל עלמין; או ש"ברכה" היא מלשון "ברכה" — להמשיך את בחינת סוכב כל עלמין מן העולם אל הגילוי.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/eikev/2

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק